

TÖRTÉNELEM, TÁRSADALMI ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK TANTERV AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA 5-8. ÉVFOLYAMAI SZÁMÁRA

CÉLOK ÉS FELADATOK.....	1
ISMERETSZERZÉSI, -FELDOLGOZÁSI ÉS ALKALMAZÁSI KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI, FELADATAI	2
KOMPETENCIÁK	5
ÓRATERV	5
5–6. ÉVFOLYAM	5
5. évfolyam.....	6
6. évfolyam.....	13
7–8. ÉVFOLYAM	20
7. évfolyam.....	21
8. évfolyam.....	30

Célok és feladatok

Az *ember és társadalom* műveltségi terület a tanulók társadalmi környezetben való eligazodásához, szocializációjához nyújt segítséget. Ennek középpontjában hagyományosan a *történelem* mint múltismeret áll, mely a társadalom közös emlékezeteként az emberi azonosságtudat egyik alapja. Ez az identitástudat sokrétű, a legszűkebb helyi közösségektől, a haza és a nemzet legnagyobb kohéziós erőt jelentő összefogó erején át, az európai kontinens közösségei által az emberiség egészéhez való tartozás érzéséig terjed. Kölcsönös függésünk megértése meghatározó jelentőségű, amely világtörténelmi látásmódot követel, és a különböző – főleg európai – kultúrák, de leginkább határainkon innen és túli nemzeti értékeink megbecsülését jelenti.

A tantárgy oktatásának alapvető célja a tanulók történelmi szemléletének kialakítása, időben-térben történő megfelelő szintű tájékozódás, valamint olyan történelmi helyzetek példáinak értékelése, amelyek valamilyen módon elősegítik – értelmezik – az iskola világnézeti alapjainak elhelyezését az emberiség történetében.

A tantárgy tehát az iskola jellegének megfelelő hangsúllyal kezeli az emberiség kezdeti történetét, különös tekintettel a hagyományos, evolúcióra támaszkodó értelmezés és a teremtélmélet eltéréseire. Ugyancsak hangsúlyos a keresztény hit forrásainak, kulturális és történelmi hátterének bemutatása, a zsidóság ókori története, a kereszténység kialakulása és elterjedése, majd ágazatainak szemlélete: különös tekintettel a reformáció és az ellenreformáció küzdelmeire.

A történelem tanításának és tanulásának a célja, hazánk és az emberiség múltjával kapcsolatos műveltség és képességek elsajátíttatása és elsajátítása által segíteni a tanulók nyitott és érzékeny, előítéleteket elutasító polgári gondolkodásmódját. Fontos a történelmi folyamatok megértése és megértése, olyan történelmi tudat kialakítását megalapozva, amelynek révén egyrészt beláthatóvá válik, hogy a jelen a múlt történéseinek a következménye is; másrészt viszont az, hogy mai életünk hatást fog gyakorolni a jövő nemzedékek sorsára. A történelem tanulásának tehát nem pusztán az a célja, hogy megismerjük múltunkat, hanem az is, hogy jobban tudjunk tájékozódni a jelenben. Kiemelt cél annak érzékeltetése, hogy a magyar nemzet történelme sokféle egyéb nemzetiség és etnikum együttműködésének az eredménye is.

A múlt felidézésének igénye és az ehhez szükséges képességek fejlesztése csak akkor lehet eredményes, ha – figyelembe véve a tanulók életkori sajátosságait – élményszerű a tanítás. Az

általános iskolai történelemtanításnak éppen ezért a múltat szemléletesen megjelenítő történettanításon kell alapulnia.

Mivel az 5–6. évfolyamos tanulók gondolkodása konkrét, ezért esetükben a múlt képszerű megjelenítése különös jelentőségű. Ennek érdekében a történetek megjelenítésén alapuló és tevékenység-központú feldolgozás a történelemtanítás alapelve, melynek eszközei között fontos szerepet játszik a jeles történelmi személyiségek bemutatása, valamint az egyes korok embereinek mindennapjait bemutató életmódtörténet. A 7–8. évfolyamos tanulók gondolkodása már inkább fogalmi szintű, amely képes a múlt valóságát az általánosítás magasabb szintjén, sokoldalúbb történelmi összefüggésekbe ágyazva feldolgozni. A történelem képszerű megjelenítését jelentő történettanításra itt is szükség van, mely azonban már komolyabb elemzéssel társul, mivel ezek a tanulók képesek a történelem megismerésének, a jelenségek elemzésének magasabb szintjére is. A tananyag tevékenység-központú feldolgozása a kompetencia elvű képzés folyamatában a fejlesztési feladatok révén valósul meg. A tananyag elsajátítása elsősorban tanulói tevékenységgel lehetséges, a tevékenységek elvégzésére irányuló képességek fejlesztése pedig különböző típusú feladatok révén történik. A történelem megismeréséhez az ember és társadalom műveltségi terület egészére is érvényes fejlesztési területek – az ismeretszerzés és tanulás, a kritikai gondolkodás, a kommunikáció, valamint az időben és térben való tájékozódás – járulnak hozzá a legsajátosabb módon. Fontos, hogy a tanulók – az élethosszig tartó tanulás igényének megfelelően – képessé váljanak ismereteket meríteni szűkebb környezetükből, történetekből, könyvekből, képekből, tömegkommunikációs eszközökből, a világhálóról, statisztikai adatokból, grafikonokból, diagramokból, tárgyi és szöveges forrásokból és más ismerethordozókból. Az is lényeges, hogy az ezekből szerzett ismereteket egyre önállóbban és kritikusabban értelmezzék, és tudjanak belőlük következtetéseket levonni.

A *társadalmi és állampolgári ismeretek* témakörei a társadalmi gyakorlatra összpontosító szocializációs célú tartalmi egységek, amelyek komplex módon reagálnak a diákokat közvetlenül érintő társadalmi jelenségekre. Problémafelvetésük és szóhasználatuk olyan tudományterületekre épül, mint a szociológia, a szociálpszichológia, a politológia, a jogtudomány, a közgazdaságtan és a média tudománya. Az e témakörökben megjelenő ismeretek fontos szerepet játszanak a társadalom múltjára és jelenére vonatkozó tudás összekapcsolásában. Egyúttal alapokat kínálnak annak megértéséhez, hogy miként működik a társadalom, az állam és a gazdaság, amelyben saját maguk és családjuk mindennapi élete zajlik.

A társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek témaköreinek feldolgozása – cselekvési minták bemutatásával, szituációs gyakorlatok szervezésével, tapasztalatszerzési lehetőségek megteremtésével és bizonyos gyakorlatias készségek fejlesztésével – sokat tehet azért, hogy a fiataloknak ne okozzanak problémákat a bonyolult élethelyzetek.

A történelem, illetve a társadalmi és állampolgári ismeretek témaköreihez tetszés szerint, több helyen is hozzá kapcsolhatók a *médiaismeret* tartalmi, melyeket úgy érdemes beépíteni a helyi tantervbe, hogy azok egyszerre segítsék az adott tartalom jobb megértését, valamint az általános iskolai médiaoktatás fejlesztési céljainak megvalósulását. A kerettantervben megjelenő média tartalmak közvetlenül beépíthetők a történelem 7–8. évfolyam anyagába, de különálló egységként is feldolgozhatók.

Ismeretszerzési, -feldolgozási és alkalmazási képességek fejlesztésének lehetőségei, feladatai

A fejlesztési feladatok szerkezete:

1. Ismeretszerzés, tanulás
2. Kritikai gondolkodás
3. Kommunikáció
4. Tájékozódás időben és térben

1. Ismeretszerzés, tanulás

5–6. évfolyam	7–8. évfolyam
<p>Emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, értelmezése.</p> <p>Információk gyűjtése adott témához segítséggel, könyvtárban, médiatárban, múzeumokban.</p>	<p>Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása.</p> <p>Önálló információgyűjtés adott témához különböző médiumokból, rövid szöveges tartalmi ismertető készítése.</p> <p>Az internet kritikus és tudatos felhasználása.</p>
<p>Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből, tárgyak, épületek, képek közvetlen megfigyeléséből, hallott és olvasott elbeszélő szövegekből, különböző médiumok anyagából.</p> <p>Az információk rendszerezése és értelmezése.</p> <p>Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegekben.</p> <p>Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák, vázlatok, makettek, applikációk) készítése.</p> <p>Segédkönyvek, kézikönyvek, atlaszok, lexikonok használata.</p> <p>Az olvasmányokról lényegyet kiemelő jegyzetek készítése.</p>	

2. Kritikai gondolkodás

5–6. évfolyam	7–8. évfolyam
<p>Annak felismerése, hogy egy adott szöveg többféleképpen is értelmezhető.</p> <p>Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése.</p> <p>Történelmi szereplők viselkedésének vizsgálata, társadalmi csoportok, intézmények működésének elemzése.</p> <p>Feltevés megfogalmazása az egyének, csoportok viselkedésének mozgatórugóiról.</p> <p>Annak vizsgálata, hogy a történet szerzője részese, kortársa volt-e a leírt eseménynek.</p>	<p>A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből, szöveg átfogalmazása adott szempont szerint.</p> <p>Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevés megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének motivációiról.</p> <p>Feltevés megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek, intézmények hátteréről, feltételeiről, okairól. Érvek gyűjtése feltevés mellett és ellen.</p> <p>Kérdések megfogalmazása a forrás megbízhatóságára, forráskritika.</p>
<p>Kérdések önálló megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban.</p> <p>Társadalmi-történelmi, erkölcsi problémák felismerése, megfogalmazása.</p> <p>A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből.</p> <p>Adott történetben a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése. Feltevés megfogalmazása.</p> <p>Történetek szereplői cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról.</p> <p>Az emberi (történelmi) cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása.</p> <p>Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontokból.</p> <p>Erkölcshkérdéseket felvető élethelyzetek felismerése, bemutatása.</p> <p>Önálló vélemény megfogalmazása eseményekről és személyekről, társadalmi, történelmi eseményekről, szereplőkről, jelenségekről, filozófiai kérdésekről.</p> <p>Érvek gyűjtése, a saját vélemény alátámasztására, ellenérvek gyűjtése az ellenvélemények cáfolására,</p>	

Tapasztalatok szerzése a valós, a lehetséges, a lehetetlen és a valószínű megítéléséről (pl. helyszín, idő, szereplők, események kapcsán).

A különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. Különböző társadalmi-történelmi jelenségek összehasonlítása.

3. Kommunikáció

5–6. évfolyam	7–8. évfolyam
Rajz, makett, applikáció készítése valamely történelmi vagy társadalmi témáról. Önállóan gyűjtött képekből összeállítás, tábló vagy prezentáció készítése.	Rajzos vázlat készítése. Folyamatábra, diagramm elemzése.
<p>Saját vélemény érthető megfogalmazása, a tárgyilagos érvelés és a személyeskedésmegkülönböztetése.</p> <p>Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétele.</p> <p>Események, történetek elbeszélése élőszóban, illetve emlékezetből.</p> <p>Szóbeli beszámoló a saját tapasztalatokról, önálló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretekről.</p> <p>Beszámoló, kiselőadás tartása szépirodalomból, sajtótermékekből.</p> <p>A különböző információforrások alapján szóbeli következtetések megfogalmazása.</p> <p>Fogalmazás írása valamely történelmi-társadalmi éserkölcsei témáról.</p> <p>Események, történetek, jelenségek mozgásos, táncos, dramatikus megjelenítése.</p>	

4. Tájékozódás térben és időben

5–6. évfolyam	7–8. évfolyam
Időmeghatározás más ismert eseményre, jelenségre való utalással (pl. a honfoglalás után, Mátyás uralkodása idején). Krisztus előtt, Krisztus után (vagy időszámítás előtt és után). Viszonyítások használata: most, előbb, később, ugyanakkor, régebben, nagyon régen. Az idő ábrázolása térbeli és vizuális eszközökkel (pl. időszalag készítése).	Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal. Viszonyítások használata: konkrét történelmi időszakokhoz kapcsolódóan (pl. előző évtized, a reformkorban, a XX. században). Kronológiai adatok rendezése.
<p>Az idő tagolására szolgáló kifejezések használata évtized, évszázad, évezred, emberöltő.</p> <p>Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása.</p> <p>Néhány kiemelt esemény, jelenség időpontjának ismerete. A tanultak elhelyezése az időben, a kiemelt időpontokhoz képest, kronológiai számítások.</p> <p>Az egyes történelmi jelenségek (gazdaság, kultúra, politika stb.) eltérő időbeli ritmusának felismerése.</p> <p>A múltban élt emberek életének összehasonlítása a jelennel.</p> <p>Események, személyek, tárgyak csoportosítása korok szerint.</p> <p>Egyes korszakok jellegzetességeinek megragadása és összehasonlítása.</p> <p>Történelmi időszakok, pl. századok összehasonlítása a változások mennyisége és gyorsasága szempontjából.</p> <p>A különböző korokban élt emberek sorsának összehasonlítása abból a szempontból, hogy mi változott az életük során.</p>	

A gyorsan és lassan lezajló változások megkülönböztetése.
 Egyszerű térképek másolása kézi munkával.
 Események, jelenségek leolvasása történelmi térképekről.
 Távolságok becslése és számítása történelmi térképeken.
 Egyszerű alaprajzok, makettek készítése.
 Tanult események, jelenségek topográfiai helyénekmegmutatása térképen.
 Néhány kiemelt esemény, jelenség topográfiai helyének bemutatása vaktérképen.

Kompetenciák

A történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek tantárgy az időszámítással kapcsolatos számítási feladatok révén hozzájárul a *matematikai kompetencia* fejlesztéséhez. Az információk feldolgozása lehetőséget ad a tanulók kifejezőképességének, anyanyelvi és idegen nyelvi kommunikációképességnek, kezdeményezőképességének, *szociális és állampolgári kompetenciájának* fejlesztéséhez is. Az emberiség történetének megismertetésével hozzájárul a tanulók *erkölcsi neveléséhez*, a magyar vonatkozások révén pedig a *nemzeti öntudat* erősítéséhez. Segíti az *állampolgárságra és demokráciára nevelést*, mivel hozzájárul ahhoz, hogy a fiatalok felnőtté válásuk után felelős döntéseket hozhassanak. A csoportmunkában végzett tevékenységek és feladatok lehetőséget teremtenek a demokratikus döntéshozatali folyamat gyakorlására.

–gyűjtőmunka elismerése, múzeumlátogatás

–poszter, plakát, makett, applikáció, prezentáció készítése előre megadott szempontok szerint

Óraterv

	5. évfolyam	6. évfolyam	7. évfolyam	8. évfolyam
Heti óraszám	2 óra	2 óra	2 óra	2 óra
Éves óraszám	72 óra	72 óra	72 óra	72 óra

5–6. ÉVFOLYAM

Az általános iskolai *történelemtanítás* első két éve bevezet a történelem tanulásába. Olyan alapvető fejlesztési területek, nevelési célok állnak a középpontban, mint a földi lét megbecsülése és az ember, mint teremtmény tisztelete, a nemzeti öntudat kialakítása, fejlesztése, a hazafias nevelés, az állampolgárságra és demokráciára nevelés megalapozása, valamint a tanulás tanítása.

A hatékony és önálló tanulás kiemelt jelentőségű. Fontos szempont az adott szakaszban a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális és vallási értékeinek a megismertetése, továbbá, hogy a tanulók bepillantást nyerjenek a történelmi múltat feldolgozó történész munkájába. Ajánlott a múzeumok, közgyűjtemények látogatása, rendeltetésük, szerepük megismertetése. Ez szolgálja a tantárgy vonzóvá tétele mellett annak hitelességét is.

A rendszeres történelemtanítás az első két évben a történetek feldolgozásán, a jeles történelmi személyiségek és az adott korok mindennapjainak a bemutatásán alapul, kiemelten tárgyalva a magyar történelmi múlt sorsfordulóit. Ez a két év alapozza meg a tanulók időben és térben való

tájékozódását. Mindezeknek a megvalósítása csak tevékenység-központú tanítással, változatos fejlesztési feladatok és módszerek beiktatásával lehetséges. Törekedni kell a történelemtanítás élményszerűségére is, hogy a távoli korokat, az ott élő emberek világát élet közelien tudjuk feldolgozni.

5. évfolyam

Óraterv

Tematikai egység címe	órakeret
A történelem kezdetei, az ókori civilizációk kialakulásának elméletei. Egyiptom és az ókori Kelet kultúrája	13 óra
Az ókori görög-római világ	26 óra
A középkori Európa világa	17 óra
A magyarság történetének kezdetei és az Árpádok kora	16 óra
Az összes óraszám	72 óra

Részletes tanterv

Tematikai egység	1.1.1.1 Az emberiség őskora. Egyiptom és az ókori Kelet kultúrája		Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	Alsó tagozatos olvasmányok az őskori emberről és a Bibliából. A negatív számok használata a mindennapi életben (hőmérséklet, adósság), a számok helye a számegegyenesen. Az idő mérése.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri az emberi munka és a környezethez való alkalmazkodás jelentőségét, valamint a különböző emberi közösségeknek (család, törzs stb.) az egyes történelmi korokban betöltött szerepét. Tudatosulnak benne az állam különböző társadalomszervező funkciói (munka megszervezése, védelem stb.). A Biblia, mint hiteles ókori történelmi forrás megismerése. Belátja, hogy a múlt emlékei, maradványai megóvásra érdemesek. Képes tankönyvi olvasmányok és képek által közvetített történetekből ismereteket szerezni az ókori Keletről. A történetek elmesélésével fejleszti szóbeli kifejezőmódját. Megérti az időszámítás jelentőségét és megismeri annak technikáját. Felismeri a történelmi térképek sajátosságait, a földrajzi térképekhez viszonyítva is.		
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
Isméltetés, az alsó tagozatos történelmi tárgyú olvasmányok felidézése. Rejtőzködő múlt, a régészek munkája. Képek az őskori ember életéből. A hitek, hiedelmek, vallások kialakulása. Az első letelepült közösségek: falvak és városok.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> Tankönyvi szövegek tanulmányozása. <i>(Pl. a régészet szerepe a múlt megismerésében.)</i> Evolúció és kreáció összehasonlítása. Információk rendezése. <i>(Pl. bibliai történetek olvasása alapján.)</i> A hallott és olvasott elbeszélő szövegek tartalmának elemzése. <i>(Pl. bibliai történetek meghallgatása,</i>	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Mondák, mitológiai történetek, bibliai történetek <i>(pl. a teremtéstörténet és a vízözön története a Bibliában).</i> <i>Erkölcstan:</i> Alapvető erkölcsi értékek. <i>A Biblia kinyilatkoztatásai</i>	

<p><i>Falvak és városok.</i> Az időszámítás. Az ókori Egyiptom. Hétköznapok és ünnepek. A piramisok titkai: az egyiptomi vallás, tudomány és művészetek. A Biblia. Történetek az Ószövetségből. Dávid és Salamon. Az Exodus korszaka és a pusztai vándorlás. A pusztából Kánaánba. Izrael királysága: Dávid és Salamon. A kettéosztott királyságtól a Templom lerombolásáig. <i>A világvallások alapvető tanításai. Népek és vallások egymásra hatása.</i> Ókori keleti örökségünk Mezopotámia, India, Kína területéről. Az írásbeliség kezdetei. <i>Hasonlóságok és különbségek.</i></p>	<p><i>olvasása alapján.)</i> <i>Kritikai gondolkodás:</i> Valós és fiktív elemek megkülönböztetése. <i>(Pl. Babel tornya)(Pl. Gilgames eposza.)</i> <i>Kommunikáció:</i> Ismertető az ókori szerszámokról, eszközökről, technológiákról; a művészet kezdeteiről. A nagy folyamok szerepének érzékeltetése a földművelés kialakulásában. <i>(Pl. az öntözéses földművelés és a kereskedelem kialakulásának okai, következményei.)</i> Az ókori kulturális örökség számbavétele írásban és szóban. <i>(Pl. a piramisok, a kínai nagy fal; az írásfajták.)</i> <i>Tájékozódás időben és térben:</i> Az időszámítás kialakulásának okai és jelentősége. <i>(Pl. időszalag készítése.)</i></p>	<p><i>Természetismeret:</i> Tájékozódás a térképen, égtájak, földrészek, alapvető térképészeti jelölések. Az állatok háziasítása. <i>Vizuális kultúra:</i> Ókori művészet: építmények, szobrok Egyiptomi és mezopotámiai sírtípusok és templomok <i>(pl. Kheopsz fáraó piramisa, zikkurat /toronytemplom/, a karnaki Amon templom),</i> szobrok az ókori Egyiptomból <i>(pl. az írnok szobra, Nofretete fejszobra),</i> ókori keleti falfestmények vagy domborművek <i>(pl. Fáraó vadászaton – thébai falfestmény), a jeruzsálemi Templom rekonstrukciója,</i> korbelt viseletek és fegyverek</p>
<p>Értelmező kulcsfogalom</p>	<p>Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték.</p>	
<p>Tartalmi kulcsfogalom</p>	<p>Életmód, kereskedelem, város, állam, egyeduralom, gazdaság, társadalom, kultúra, vallás, darwinizmus, Kreacionizmus (teremtésmélelet), politeizmus (többistenhit), monoteizmus (egyistenhit), hinduizmus, buddhizmus, diaszpóra</p>	
<p>Fogalmak, adatok</p>	<p><i>Fogalmak:</i> őskor, ókor, régészet, szerszámkészítés, öntözéses földművelés, Krisztus előtt, Krisztus után, évtized, évszázad, emberöltő, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, deportálás, hangjelölő írás, múmia, Biblia, Ószövetség, kaszt, árja <i>Személyek:</i> Ádám, Éva, Noé, József, Mózes, Dávid, Salamon, Nabukodonozor, Gilgames, Hammurapi, Ménész, Ramszesz, Kheopsz. <i>Topográfia:</i> ókori Kelet, Tigris, Eufrátesz, Jerikó, Ur, Uruk, Babilon, Assur, Gósen, Hóreb, Sinai-hegy, Jeruzsálem, Egyiptom, Nílus, Türosz, Búblosz, Szidon, Indus, Gangesz, Sárga-, Kék-folyó. <i>Évszámok:</i> Kr. e. 3000 körül (az Egyiptomi Birodalom egyesítése), Kr.e. 10.sz: az egységes zsidó királyság, 8.sz. az asszír terjeszkedés, 7-6.sz. az újbabiloni birodalom</p>	

Tematikai egység	1.1.1.2 Az ókori görög-római világ	Órakeret 26 óra
Előzetes tudás	Olvasmányok, filmek ókori görög és római mitikus és valós eseményekről, személyekről. Iskolában szerzett újszövetségi ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló felismeri, hogy az ókori görög-séget a közös nyelv, a mondai történetek, a vallás és az olimpiai játékok kapcsolták össze. Látja, hogy az athéniak a perzsák elleni harcokban nemcsak a földjüket, városukat védték, hanem a szabadságukat is. Értékeli az ókor hőseinek közösségükért tett bátor, önfeláldozó magatartását. Megérti, hogy a történelem szereplőit, hőseit elsősorban a közösség érdekében tett cselekedeteik alapján értékelhetjük. Tisztában van azzal, hogy az ókori rómaiak olyan hatalmas birodalmat hoztak létre, mely a Kárpát-medence területére is kiterjedt, így fontos a pannóniai római örökségünk kulturális emlékeinek megismerése, megbecsülése és védelme.</p> <p>Képes szöveges és képi információk gyűjtésére, azok egymással való összevetésére ókori görög-római témákból, valamint korabeli régészeti emlékek megfigyelésére, lelet és rekonstrukció összevetése is. A megismert történelmi fogalmakat helyesen alkalmazza, az egyszerű írásos forrásokat megérti, és tanári segítséggel feldolgozza. Képes történelmi események időrendbe állítására és időszalagon való elhelyezésére is</p>	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Mondák a krétai és trójai mondakörből.</p> <p>A görögök vallása és az ókori olimpiák.</p> <p><i>Hétköznapiak és ünnepek.</i></p> <p>Hétköznapiak Athénban és Spártában.</p> <p><i>A spártai életmód, gyermekek nevelése, oktatása.</i></p> <p>Történetek a görög-perzsa háborúk korából.</p> <p><i>Békék, háborúk, hadviselés.</i></p> <p><i>Egyezmények, szövetségek.</i></p> <p>Az athéni demokrácia virágkora.</p> <p>Periklész kora, a peloponnészoszi háború és következményei.</p> <p>Művészek és művészetek, tudósok és tudomány az ókori görög világban.</p> <p>Történetek Nagy Sándorról.</p> <p><i>Birodalmak.</i></p> <p>A makedónok állama.</p> <p>Rómaiak eredete</p> <p>Róma alapítása és</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <p>Információk gyűjtése a görög világról. <i>(Pl. az életmód jellegzetességei.)</i></p> <p>Információk gyűjtése a görög-római világban lezajlott jelentősebb háborúkról képek és történelmi térképek segítségével. <i>(Pl. a görög-perzsa háborúk, a pun háborúk.)</i></p> <p>Történetek és képek gyűjtése az ókori római világból. <i>(Pl. Romulus és Remus mondája; olvasmányok feldolgozása Róma fénykoráról.)</i></p> <p>Képszerű ismeretek gyűjtése az antik építészetéről. <i>(Pl. a görög és római építészet hasonlóságainak és különbségeinek összevetése.)</i></p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <p>Valóság és fikció szétválasztása egy-egy görög és római mondában. <i>(Pl. a trójai faló története vagy Romulus és Remus.)</i></p> <p>Mondák forráskritikai elemzése. <i>(Pl. a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése az Ariadné fonaláról szóló történetben.)</i></p> <p>A hódító Róma történelmi szerepe. <i>(Pl. a</i></p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>Mese, monda, mítosz. <i>(Pl. ismert görög mondák</i></p> <p><i>Prométheuszról, Odüsszeuszról, Daidalosz és Ikaroszról.)</i></p> <p><i>Idegen nyelvek:</i></p> <p>Néhány példa a görög/latin szavak átvételére a tanult idegen nyelvben.</p> <p><i>Matematika:</i></p> <p>A római számok.</p> <p><i>Természetismeret:</i></p> <p>A félsziget fogalma, jellegzetességei a gazdasági életben. A Balkán-félsziget és az Itáliai félsziget Európa térképén.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>Ókori épületek maradványai <i>(pl. az</i></p>

<p>terjeszkedésének kezdetei. Köztársaság. Plebejusok és patríciusok küzdelme. A pun háborúk és hadvezérei. A köztársaságból a diktatúrába A császárság államformája, intézményei. Híres és hírhedt császárok. <i>Uralkodók és államférfiak.</i> A régi Róma művészeti emlékei, híres tudósai és művészei. Élet a Római Birodalomban. <i>Család, lakóhely.</i> Pannónia provincia. A kereszténység zsidó gyökerei, kialakulása és elterjedése. Az Újszövetség. Jézus története. Kereszténység az apostolok korában. Pál, Péter és társainak egyházszerző munkái. <i>A világvallások alapvető tanításai, vallásalapítók, vallásújítók.</i> A Római Birodalom meggyengülése, a Nyugatrómai Birodalom bukása.</p>	<p><i>római hódítások pozitív és negatív következményei.)</i> Lelet és rekonstrukció összevetése. <i>(Pl. Colosseum, diadalívek stb.)</i></p> <p><i>Kommunikáció:</i> A görög világ főbb jellegzetességeinek bemutatása. <i>(Pl. néhány monda szóbeli felidézése.)</i> Szituációs játék. <i>(Pl. az athéni demokrácia működése.)</i> Rendszerező tabló készítése <i>(pl. az ókori Hellászról és a Római Birodalomról).</i> <i>Tájékozódás időben és térben:</i> Az Itáliai-félsziget elhelyezkedése, felszínének jellegzetességei. A Római Birodalom terjeszkedése. <i>(Pl. a második pun háború nyomon követése történelmi térképen; a Római Birodalom helye Európa mai térképén.)</i> Az időszámítás technikájának gyakorlása. <i>(Pl. a főbb görög és római események ábrázolása párhuzamos időszalagon.)</i></p>	<p><i>athéni Akropolisz, a római Colosseum); a görög és római emberábrázolás, portrészobrászat; korai keresztény és bizánci templomok.</i> <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Részleteknépszerű játékfilmekből. <i>(Pl. Wolfgang Petersen: Trója; Oliver Stone: Nagy Sándor; Ridley Scott: Gladiátor; William Wyler: Ben Hur; Franco Zeffirelli: Jézus élete)</i></p>
<p>Értelmező kulcsfogalom</p>	<p>Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, jelentőség.</p>	
<p>Tartalmi kulcsfogalom</p>	<p>Társadalom, társadalmi csoportok, életmód, város, gazdaság, termelés, állam, birodalom, egyeduralom, démosz, demokrácia, királyság, köztársaság, császárság, vallás, államvallás, császárkultusz, hit, vallásüldözés.</p>	
<p>Fogalmak, adatok</p>	<p><i>Fogalmak:</i> mítosz, városállam, olimpia, arisztokrácia, népgyűlés, helóták, hoplita, triérés, falanx, cserépszavazás, déloszi szövetség, Akropolisz, légió, rabszolga, latinok, szabinok, etruszok, gallok, vétó, néptribunus, szenátus, provincia, Pax Romana, limes, római polgárjog, mártír, borostyánkőút, gótok, germánok, hunok, népvándorlás, Újszövetség. <i>Személyek:</i> Zeusz, Dareiosz, Xerxész, Hérodotosz, Homérosz, Szólon, Drákón, Miltiádész, Leonidász, Themisztoklész, Periklész, II. Philipposz, Nagy Sándor, Romulus, Tarquinius Superbus, Hannibál, Scipio, Spartacus, JuliusCaesar, Pompeius, Augustus, Vergilius, Tacitus, Jézus, Mária, József, Nagy Heródes, Pilátus, Nero, Constantinus, Attila. <i>Topográfia:</i> Balkán-félsziget, Kréta, Délosz, Olümposz, Athén, Spárta, Perzsa Birodalom, Marathón, Szalamisz, Trója, Milétosz, Itáliai-félsziget, Róma, Karthágó, Szicília, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum, Júdea, Betlehem.</p>	

<p><i>Évszámok:</i> Kr. e. 776 (az első feljegyzett olimpia játékok), Kr. e. 490 (a marathóni csata), Kr. e. 480 (thermopülai és a szalamiszi csata), Kr. e. V. század közepe (Athén fénykora), Kr. e. 336-323 (Nagy Sándor uralkodása), Kr. e. 753. (Róma alapítása), Kr. e. 510 (királyság vége, köztársaság kezdete), Kr. e. 73-71 (Spartacus-féle felkelés), Kr. e. 44 (Julius Caesar meggyilkolása), Kr. e. 8/7 Jézus születése, Kr. u. 70: a jeruzsálemi Templom pusztulása, Kr. u. 313 (kereszténység államvallássá válik) Kr. u. 476 (a Nyugat-római Birodalom bukása, az ókor vége).</p>

Tematikai egység	1.1.1.3 A középkori Európa világa		Órakeret 17 óra
Előzetes tudás	Olvasmányok – mesék és valós történetek –, filmek a középkor világából/világáról: királyok, lovagok, polgárok, parasztok.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri, hogy a különböző népek vallása, kulturális, társadalmi és gazdasági tevékenysége kölcsönösen hat egymásra. Látja, hogy a közösségeket a munka tartja fenn, a gazdasági fejlődés szempontjából pedig fontos az egyéni érdekelttség, valamint azt, hogy a társadalmi életet a szellemi és anyagi viszonyok együttesen határozzák meg. Érzékeli, hogy a korszak meghatározó vallási és szellemi irányzatainak (lovagi kultúra, humanizmus stb.) máig mutató hatásuk van. Felismeri a középkori keresztény államok kialakulása jelentőségét. Képes a középkori Európa főbb változásainak a bemutatására, meghatározó vallásainak megkülönböztetésére jellegzetességeik alapján. Megismeri a középkori ember életét, és szóbeli kifejezőképességét fejleszti erről szóló történetek elbeszélésével.		
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>A Frank Birodalom; pogány és keresztény királyságok. A pápai állam kialakulása. A Bizánci Birodalom. Az iszlám vallás megjelenése és alapvető tanításai. Az iszlám hódítás és tudományos-kulturális hagyatéka. <i>Népek és vallások egymásra hatása, együttélése.</i> A középkori egyház felépítése, jellemzői, hatalma. Világi papok és szerzetesek. A fontosabb európai államok az első ezredfordulón. Az uradalmak. Földesurak és jobbágyok. <i>Család, lakóhely.</i></p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> A középkori élet színtereinek, főbb jellemzőinek megismerése. <i>(Pl. a földesúri vár felépítésének, az egyes részek funkciójának számba vétele képek alapján.)</i> Ismeretek gyűjtése az érett középkorról. <i>(Pl. a reneszánsz stílus jegyeinek megfigyelése festmények, szobrok és épületek képeinek segítségével.)</i> <i>Kritikai gondolkodás:</i> Társadalmi csoportok jellegzetességeinek felismerése, összevetése, <i>társadalmi csoportok [szerzetesek, lovagok, jobbágyok] közös jellemzői.</i> A középkori városok ellegzetességeinek</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Középkori témájú mesék, mondák a királyokról, lovagokról, földesurakról. <i>Idegen nyelvek:</i> A híresebb középkori városok nevének helyes kiejtése a tanult nyelven. <i>Matematika:</i> Az „arab” számok eredete. <i>Vizuális kultúra:</i> A középkori építészet, a román és a gótikus stílus jellemzői; középkori freskók, üvegablakok. Reneszánsz paloták.</p>	

<p>Lovagi életmód, lovagi erények. A keresztes hadjáratok. A középkori városok. A katedrálisok, agótika. A polgárok. A céhek kialakulása, feladatai és működésük. A távolsági kereskedelem vízen és szárazföldön. <i>Felfedezők, feltalálók.</i> Középkori emberek életmódja. Járványok a középkorban. <i>Betegségek, járványok.</i> A középkori Európa öröksége. A humanizmus és a reneszánsz. A könyvnyomtatás.</p>	<p>számbavétele, magyarázata, az életmód jellemzői. <i>(Pl. képek és térképek segítségével megértetni, miért az adott helyen alakultak ki a középkori városok.)</i> Kérdések megfogalmazása egyszerű írásos források alapján. <i>(Pl. a könyvnyomtatás elterjedésének jelentősége a kultúrában.)</i> <i>Kommunikáció:</i> A középkori életmód ismertetése szóban vagy feldolgozása játékos formákban. <i>(Pl. apródból lovag – a lovaggá válás folyamatának megbeszélése dramatizált formában)</i> Események, történések dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. hűbéri eskü, lovaggá avatás.)</i> <i>Tájékozódás időben és térben:</i> A középkori birodalmak térképen való elhelyezése. <i>(Pl. a Frank Birodalom, a Bizánci Császárság.)</i> Az időszak használatának, valamint a tanult évszámokkal való számítás gyakorlása. <i>(Pl. a tanult események elhelyezése az időszalagon.)</i></p>	<p>A reneszánsz nagy mesterei. <i>Ének-zene:</i> Gregorián énekek, a reneszánsz zene. <i>Testnevelés és sport:</i> Érdekességek a testedzés történetéből – a parasztkok sportjai, lovagi játékok. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Részletek népszerű játékfilmekből. <i>(pl. Mel Gibson: A rettenthetetlen, Ridley Scott: Mennyei királyság)</i></p>
<p>Értelmező kulcsfogalom</p>	<p>Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás.</p>	
<p>Tartalmi kulcsfogalom</p>	<p>Társadalom, társadalmi csoportok, életmód, város, falu, gazdaság, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, politika, állam, államforma, politika, állam, államforma, királyság, császárság, egyeduralom, birodalom, vallás, vallásüldözés, kultúra.</p>	
<p>Fogalmak, adatok</p>	<p><i>Fogalmak:</i> középkor, uradalom, hűbérúr, hűbéres, vár, jobbágy, robot, majorság, iszlám, Korán, dzsihád, pápa, szerzetes, rendek, templomosok, német lovagrend, simonia, eretnek, investitúra-harc, Canossa-járás, ereklye, legenda, kolostor, kódex, lovag, középkori város, céh, kontárok, járvány, távolsági kereskedelem, levante-i kereskedelem, Hansa-szövetség, könyvnyomtatás. <i>Személyek:</i> Martell Károly, Nagy Károly, Mohamed, VII. Gergely pápa, IV. Henrik, II. Orbán, Szent Benedek, Hódító Vilmos, Oroszlánszívű Richárd, Földnélküli János, Gutenberg. <i>Topográfia:</i> Bizánci Császárság, Frank Birodalom, Mekka, Arab Birodalom, Német-Római Császárság. <i>Évszámok:</i> 622 (Mohamed „futása”), 711 (poitiers-i csata), 800 (Nagy Károly császár), 843 (verduni szerződés), 1096 (keresztes hadjáratok megindulása), 1066 (hastings-i csata), 1099 (Jeruzsálem elfoglalása), 962 (Német-római birodalom megalakulása), 1453 (Konstantinápoly törökök általi elfoglalása)</p>	

Tematikai egység	1.1.1.4 A magyarság történetének kezdetei és az Árpádok kora	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Mondák, regék, legendák. Alsó tagozatos olvasmányok a hun-magyar mondakörből, a vérszerződésről, a honfoglalásról, I. Szent Istvánról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló megbecsüli az országalapítók és -építők (uralkodók és közemberek) munkáját és emlékét. Felismeri a közösségi összefogás, áldozatkészség és helytállás erejét a haza építésében és védelmében. Értékeli hazánk európai keresztény államközösségbe való sikeres beilleszkedését, felismeri a keresztény értékrend máig ható elemeit és azok jelentőségét. Belátja, hogy az utókor a korszak szereplőit a közösség érdekében tett cselekedeteik alapján értékeli. A tanuló megismeri és feldolgozza a magyarság régmúltját, a tények és a vitatott kérdések (eredet, rokonság stb.) együttes feltárásával. Felismeri a mondák és valóság közötti kapcsolatokat és ellentmondásokat egyaránt.	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Mondák, krónikák és történetek a magyarság eredetéről és vándorlásáról. A magyar nép születése: elméletek és tények. Élet a sztyeppén. Az ősi magyar harcmodor. Honfoglalás és letelepedés a Kárpát-medencében. A kalandozó hadjáratok. Államalapítás. Géza fejedelem és Szent István intézkedései. A magyar királyság megszületése. A keresztény magyar állam megerősítése Szent László és Könyves Kálmán uralkodása idején. II. András uralkodása. A tatárjárás. Az ország újjáépítése a tatárjárás után. IV. Béla, a második honalapító. <i>Kisebbség, többség, nemzetiségek.</i> Az utolsó Árpádok. Árpád-kori kulturális örökségünk.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> A magyar őstörténetre vonatkozó ismeretek szerzése különböző típusú forrásokból. Történetek megismerése és feldolgozása. <i>(Pl. Szent István és Szent László legendáiból.)</i> <i>Kritikai gondolkodás:</i> Forrásütköztetés a honfoglaló magyarok életmódjára vonatkozó ismeretek megbeszélése során <i>(Pl. az ősi magyar hitvilág és az új vallás összehasonlítása.)</i> Történelmi személyiség jellemzése <i>(pl. Szent István király Intelmeinek rövid részletei alapján.)</i> <i>Kommunikáció:</i> Beszámolók, kiselőadások tartása. Rekonstrukciós rajzok elemzése. <i>(Pl. az ősi magyar öltözködés, lakhely, szerszámok és fegyverek.)</i> <i>Tájékozódás időben és térben:</i> Történelmi mozgások megragadása. <i>(Pl. a honfoglalás útvonalai.)</i> Kronológiai adatok rendezése. <i>(Pl. a jelentősebb Árpád-házi uralkodók elhelyezése az időszalagon.)</i>	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A hun-magyar mondakör. <i>Természetismeret:</i> A Kárpát-medence tájegységei, gazdaságföldrajzi jellegzetességei. <i>Ének-zene:</i> A magyar népzene régi rétegű és új stílusú népdalai, a népi tánczene. <i>Vizuális kultúra:</i> Festmények, szobrok és filmek a magyar mondavilágról, a vérszerződésről, a honfoglalásról és az államalapításról. Népvándorlás kori tárgyak. A román stílus hazai emlékei.
Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, történelmi forrás, tény és bizonyíték, értelmezés, történelmi nézőpont.	

Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, gazdaság, termelés, politika, állam, királyság, államszervezet, törvény, adó, vallás, vallásüldözés, kultúra.
Fogalmak, adatok	<p><i>Fogalmak:</i> hun, finnugor, félnomád életmód, törzs, nemzetség, nagycsalád, fejedelem, táltos, honfoglalás, avarok, besenyők, kabarok, kalandozás, vármegye, tized, pogány lázadások, dukátus, trónviszály, ispán, aranybulla, tatárjárás, kunok.</p> <p><i>Személyek:</i> Attila, Bíborbanszületett Konstantin, Bölcs Leó, Álmos, Árpád, Szvatopluk, Géza fejedelem, Szent István, Koppány, Vazul, Orseolo Péter, Vata, I. András, I. Béla, Gellért püspök, Szent László, Könyves Kálmán, III. Béla, II. András, IV. Béla, Julianus barát, Batu kán, III. András.</p> <p><i>Topográfia:</i> Urál, Magna Hungaria, Levédia, Etelköz, Vereckei-hágó, Kárpát-medence, Erdély, Esztergom, Pannonhalma, Székesfehérvár, Buda, Muhi.</p> <p><i>Évszámok:</i> IX. század (Etelköz), 895–900 (a honfoglalás), 933 (Merseburg), 955 (Augsburg), 997–(1000)–1038 (I. /Szent/ István uralkodása), 1077–1095 (I. /Szent/ László uralkodása), 1095–1116 (Könyves Kálmán uralkodása), 1222 (Aranybulla), 1241–1242 (a tatárjárás), 1301 (az Árpád-ház kihalása).</p>

6. évfolyam

Óraterv

Tematikai egység címe	órákeret
A Magyar Királyság virágkora	12óra
A világ és Európa a kora újkorban	16óra
Magyarország a kora újkorban	18 óra
A forradalmak és a polgárosodás kora Európában és Magyarországon	26óra
Az összes óraszám	72 óra

Részletes tanterv

Tematikai egység	1.1.1.5 A Magyar Királyság virágkora		Órákeret
Előzetes tudás	Mesék, mondák és valós történetek a Hunyadiakról. A nándorfehérvári hősök.		12 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Tudatosul a tanulóban, hogy a királyokat, uralkodókat a történetekben megismert személyes tulajdonságaik és a kor kihívásaira adott válaszaik eredményessége, illetve önfeláldozó magatartásuk alapján őrzi meg a történelmi emlékezet.</p> <p>Felismeri az összefogás jelentőségét egy függetlenségéért küzdő nép életében. Látja a történelmi személyiség szerepét, jelentőségét, képes személyek, csoportok tetteinek megindoklására, valamint történetek mesei és valóságos elemeinek megkülönböztetésére.</p> <p>Látja a történelmi személyiség szerepét, jelentőségét. Megérti és értelmezi a képi és írásos források szövegét.</p>		
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
A királyi hatalom megerősítése I. Károly idején. Nagy Lajos, a lovagkirály. Főbb	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> Információk szerzése, rendszerezése és értelmezése	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Népmesék és mondák Mátyás királyról. Arany János: Toldi.	

<p>törvényei. Luxemburgi Zsigmond és a huszitizmus. Hunyadi János törökellenes harcai. A nándorfehérvári diadal. Hunyadi Mátyás uralkodása és reneszánsz udvara. Egy középkori város: Buda. Dózsa-féle parasztháború. A mohácsi vereség és következményei. Buda eleste.</p>	<p>szöveges és képi forrásokból. <i>(Pl. I. Károly politikai és gazdasági intézkedése írásos és képi források felhasználásával.)</i> Történeti események feldolgozása mai szövegek és rövid korabeli források alapján. <i>(Pl. a nándorfehérvári győzelem.)</i> Kritikai gondolkodás: Lelet és rekonstrukció összevetése. <i>(Pl. egy vár makettje és romjai.)</i> Kommunikáció: Tanulói kiselőadások tartása. <i>(Pl. Élet a középkori Budán.)</i> Uralkodók és politikájuk jellemzése. <i>(Pl. a lovagkirály külső és belső tulajdonságai.)</i> Tájékozódás időben és térben: Szinkronisztikus vázlat készítése <i>(pl. a XIV-XV. századi egyetemes és magyar történelmi eseményeiről).</i></p>	<p>Ének-zene: Reneszánsz zene Mátyás király udvarából.</p> <p>Vizuális kultúra: A gótikus és a reneszánsz stílus építészeti emlékei Magyarországon. A középkori Buda műemlékei. Mátyás visegrádi palotája. A Corvinák.</p>
Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, történelmi forrás, tény és bizonyíték, értelmezés, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, életmód, város, gazdaság, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, törvény, királyság, vallási pluralizmus, reformáció, könyvnyomtatás, kultúra.	
Fogalmak, adatok	<p><i>Fogalmak:</i> regálé, kiskirályok, bandérium, aranyforint, nádor, nemes, ősiség és kilenced törvénye, kormányzó, végvár, szabad királyi város, huszitizmus, zsoldosereg, füstpénz, parasztháború, röghöz kötés.</p> <p><i>Személyek:</i> I. Károly, I. (Nagy) Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, Szilágyi Mihály, V. László, Hunyadi Mátyás, Bonfini, Janus Pannonius, Werbőczy István, II. Lajos, Tomori Pál, I. Szulejmán, Szapolyai János</p> <p><i>Topográfia:</i> Nándorfehérvár, Visegrád, Mohács.</p> <p><i>Évszámok:</i> 1308-1342 (I. Károly), 1342-82 (Nagy Lajos uralkodása), 1351 (ősiség törvénye), 1396 (rigómezei ütközet), 1444 (várnai csata) 1456 (Nándorfehérvár), 1458-1490 (Hunyadi Mátyás uralkodása), 1514 (Dózsa-féle parasztfelkelés), 1526 (a mohácsi vereség).</p>	

Tematikai egység	1.1.1.6 A világ és Európa a kora újkorban	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Olvasmányok a földrajzi felfedezésekről, elsősorban Kolumbuszról, valamint a felfedezések előtti Amerikáról. Iskolai és iskolán kívüli ismeretek a protestáns	

	vallásokról. Olvasmányok vagy filmélmények a Napkirályról és udvaráról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanulóban tudatosul, hogy az emberi alkotótevékenység, kezdeményezőképeség (tudományos felfedezések és technikai találmányok stb.) a gazdasági fejlődés meghatározó elemei. Felismeri, hogy a felfedezők, újtók töretlen hite, szilárd akarata és kitartása záloga a sikerességnek. Látja, hogy a fejlettebb népek, államok erőfölényük birtokában leigázzák, gyarmatosítják a fejletlenebbeket, valamint, hogy az államok közötti és társadalmon belüli konfliktusok nem egyszer háborúhoz vagy polgárháborúhoz vezetnek, melyek jelentős emberáldozatokkal járnak.</p> <p>Felismeri a földrajzi felfedezések jelentőségét és hatását az európai és amerikai életmódra. Megérti a XVI-XVII. századi vallási megújulás okait és jelentőségét. Képes élményszerű ismeretek szerzésére a kora újkori „fényes udvarokról”, információk gyűjtésére, képi és szöveges források együttes kezelésére, a történelmi és földrajzi atlasz együttes használatára. Párhuzamokat keres megismert történelmi élethelyzetek, események és mai életünk között.</p>	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A földrajzi felfedezések okai és céljai. Hódítók és meghódítottak. Portugál és spanyol felfedezések. <i>Felfedezők, feltalálók.</i></p> <p>A felfedezések hatása az európai (és amerikai) életre. A reformáció és a katolikus megújulási kísérlet. <i>Történelemformáló eszmék.</i></p> <p>Habsburgok birodalma. Az alkotmányos királyság létrejötte Angliában. A Napkirály udvara. A felvilágosodás kora. Felvilágosult uralkodók. <i>Történelemformáló eszmék.</i></p> <p>Az észak-amerikai gyarmatok függetlenségi harca. Az Egyesült Államok létrejötte. <i>Egyezmények, szövetségek.</i></p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <p>Információk szerzése és rendszerezése tanári elbeszélés, tankönyvi szövegek és képek alapján. <i>(Pl. a Kolumbusz előtti Európán kívüli világról.)</i></p> <p>Következtetések levonása a feldolgozott információkból. <i>(Pl. a reformáció fő tanításai egy Luther-szövegrészlet alapján.)</i></p> <p>Írásos vagy rajzos vázlat elemzése. <i>(Pl. a királyi önkényuralom és az alkotmányos királyság jellemzői.)</i></p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <p>Különbségek azonosítása egy-egy történelmi jelenség kapcsán <i>(pl. a felfedezések okai és céljai)</i></p> <p><i>Kommunikáció:</i></p> <p>Beszámoló készítése. <i>(Pl. egy felfedező útja.)</i></p> <p>Saját vélemény megfogalmazása <i>(pl. a felvilágosodás felentőségéről).</i></p> <p>Összehasonlító táblázatok készítése <i>(pl. a katolikus és protestáns vallások különbségeiről).</i></p> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <p>A korszak néhány kiemelt eseményének elhelyezése az időszalagon.</p> <p>Néhány kiemelt esemény megjelölése kontúrtérképen. <i>(Pl. a felfedező utak és az</i></p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>A barokk stílus jellegzetességei. A versailles-i palota és Szentpétervár. A barokk legnagyobb mesterei.</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>A barokk és a klasszikus zene néhány mestere.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i></p> <p>Részleteknépszerű játékművekből <i>(pl. Ridley Scott: A Paradicsom meghódítása; Eric Till: Luther; Mel Gibson: A hazafi).</i></p>

	<i>első gyarmatok.)</i>
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, értelmezés, jelentőség.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, város, gazdaság, termelés, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gyarmatosítás, politika, állam, államszervezet, alkotmányos királyság, köztársaság, parlamentarizmus, birodalom, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	<p><i>Fogalmak:</i> újkor, karavella, felfedező, gyarmat, manufaktúra, reformáció, kiátkozás, búcsúcédula, inkvizíció, protestáns, jezsuita, katolikus megújulás, kerekfejűek, gavallérok, puritánok, felvilágosodás, népfelség elve, felvilágosult abszolutizmus, alkotmány.</p> <p><i>Személyek:</i> Kolumbusz, Diaz, Vasco da Gama, Magellán, Amerigo Vespucci, Luther, Kálvin, Zwingli, Oliver Cromwell, I. Károly, XIV. Lajos, Rousseau, Voltaire, Nagy Péter, II. Katalin, Washington.</p> <p><i>Topográfia:</i> Amerika, Versailles, London, Szentpétervár, a Habsburg birodalom területe.</p> <p><i>Évszámok:</i> 1492 (Kolumbusz), 1517 (Luther fellépése), 1555 (augsburgi vallásbéke), 1618-1648 (harmincéves háború) 1640-42 (angol polgári forradalom), 1776. július 04. (amerikai Függetlenségi Nyilatkozat).</p>

Tematikai egység	1.1.1.7 Magyarország a kora újkorban	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	Mondák és történetek Hunyadi Jánosról, a török ellenes harcok világáról, az „igazságos” Mátyásról, valamint a mohácsi tragédiáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A hazafiság erősítése a hódítókkal szembeni védekezés, az önfeláldozás példáin keresztül. A tanuló felismeri, hogy az ország közösségeinek széthúzása gyengíti a társadalom védekező képességét a hódítókkal szemben. Felismeri a török terjeszkedés megállításának jelentőségét hazánk és Európa szempontjából. Érzékeli, hogy két nagyhatalom közötti helyzetünk fokozott terhet rótt a társadalom minden rétegére. Látja a politikai megosztottság következményeit. Észleli, hogy az egyeduralmi törekvések saját céljával ellentétes hatást válthatnak ki. Képes egymásnak ellentmondó források értékelésére. Igény felkeltése múzeumok, várak felkeresésére határokon innen és túl.</p>	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A három részre szakadt ország lakóinak élete.</p> <p>Végvári harcok – végvári hősök.</p> <p>A nagy várháborúk éve (1552).</p> <p><i>Békék, háborúk, hadviselés.</i></p> <p>Reformáció és az ellenreformáció harca Magyarországon.</p> <p>Az Erdélyi Fejedelemség.</p> <p>Erdély aranykora Bethlen Gábor</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <p>Információgyűjtés, rendszerezés a tankönyvből és olvasókönyvekből <i>(pl. a végvári katonák életéről, bajvívások, reformátorok élete).</i></p> <p>Életmód-történeti ismeretek gyűjtése. <i>(Pl. a kor jellegzetes magyar, német és török ruházódása.)</i></p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>Gárdonyi Géza: Egri csillagok; Arany János: Szondi két apródja.</p> <p>A vizsolyi Biblia</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>Népdalok a török korból, kuruc dalok. A barokk zene.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p>

<p>idején. Élet a török hódoltságban. <i>Öltözködés, divat.</i> Habsburg-ellenes harcok és vallási mozgalmak a XVII. században. Zrínyi Miklós küzdelme a török ellen. A török kiűzése. A Rákóczi-szabadságharc. Az ország újjáépítése, a hódoltsági területek benépesítése. III. Károly uralkodása. Mária Terézia uralkodása. II. József Magyarország élén.</p>	<p>A három országrész jellegzetességeinek összevetése. A személyiség szerepe a történelemben: <i>(Pl. II. Rákóczi Ferenc élete, pályaképe.)</i> <i>Kommunikáció:</i> Kiselőadás tartása a reformációról és hazai működésükről <i>Tájékozódás időben és térben:</i> Történelmi térkép elemzése. <i>(Pl. információk gyűjtése a három részre szakadt ország térképének segítségével.)</i></p>	<p>Jelentősebb barokk műemlékek Magyarországon. Az erdélyi építészet jellegzetességei. A török hódoltság műemlékei: mecsetek, minaretek és fürdők, várak és erődök. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Részleteknépszerű játékfilmekből. <i>(Pl. Várkonyi Zoltán: Egri csillagok.)</i></p>
---	---	--

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, tény és bizonyíték, értelmezés, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, nemzetiség, népességfogyás, életmód, város, gazdaság, termelés, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, államszervezet, rendelet, birodalom, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	<p><i>Fogalmak:</i> kettős királyság, végvár, hódoltság, szultán, szpáhi, janicsár, tizenötéves háború, kuruc, labanc, fejedelem, hajdú, úrbér, Pragmatica Sanctio, Ratio Educationis, forspont, porció, jobbágyrendelet, zsellér, betelepítés, türelmi rendelet.</p> <p><i>Személyek:</i> Szapolyai János, Habsburg Ferdinánd, János Zsigmond, Fráter György, Dobó István, Károli Gáspár, Szenci Molnár Albert, Pázmány Péter, I. Rákóczi György, II. Rákóczi György, Bocskai István, Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós, I. Lipót, Savoyai Jenő, Lotaringiai Károly, Thököly Imre, Zrínyi Ilona, II. Rákóczi Ferenc, III. Károly, Mária Terézia, II. József.</p> <p><i>Topográfia:</i> Pozsony, Bécs, Erdélyi Fejedelemség, Eger, Szigetvár, Drinápoly, Gyulafehérvár, Nagyvárad, Pápa, Sárospatak, Debrecen, Kolozsvár, Eszék, Szentgotthárd, Vasvár, Sopron, Karlóca, Ónod, Szécsény, Szatmár, Rodostó</p> <p><i>Évszámok:</i> 1541 (Buda török kézen), 1552 (a „nagy várháborúk” éve), 1566 (Szigetvár ostroma), 1604-06 (Bocskai felkelés), 1613-29 (Erdély aranykora), 1664 (vasvári béke), 1681 (soproni országgyűlés), 1686 (Buda visszavívása), 1699 (karlócai béke), 1703–1711 (a Rákóczi-szabadságharc), 1723 (Pragmatica Sanctio), 1740–1780 (Mária Terézia), 1780-90 (II. József).</p>

Tematikai egység	1.1.1.8 A forradalmak és a polgárosodás kora Európában és Magyarországon	Órakeret 26 óra
Előzetes tudás	Ismeretek olvasmányok és filmek alapján a francia forradalomról és Napóleontól. A gőz szerepe az első ipari forradalomban. Olvasmányok	

	Széchenyiről, a Lánchídról és Kossuthról. Alsó tagozatos olvasmányok az 1848–49-es forradalomról és szabadságharcról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló felismeri, hogy a polgárosodással párhuzamosan az szabadság, egyenlőség, testvériség eszméinek együttese nagy társadalmi mozgósító erővel hat. Látja, hogy a jelentős társadalmi és gazdasági átalakulásoknak egyaránt vannak győztesei és vesztesei.</p> <p>Látja a középkori államok és a polgári nemzetállamok közti különbségeket. Értékeli a polgári nemzetállammá válás békés és erőszakos útjait. Hazafiságra nevelés a reformkor, a forradalom és a szabadságharc tanításának során.</p> <p>Megismeri és értékeli a korszak nagy történelmi személyiségei példamutató életét és munkásságát. Megismeri a reformkor legjelentősebb eredményeit, és értékeli ezek jelentőségét a korábbi magyarországi és a korabeli európai viszonyok tükrében. Képes a történelmi forrásokon túl más tantárgyak ismereteinek, információinak felhasználására, következtetések levonására történelmi térképek segítségével.</p>	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A francia forradalom előzményei.</p> <p>A francia forradalom a köztársaság kikiáltásáig.</p> <p>A forradalom girondista és jakobinus korszaka.</p> <p>Napóleon felemelkedése és bukása.</p> <p><i>Uralkodók és államférfiak.</i></p> <p>Európa képe a Szent Szövetség évtizedeiben.</p> <p>Változások Európában a napóleoni háborúk után.</p> <p>Az ipari forradalom első feltalálói és találmányai.</p> <p><i>Közlekedés, úthálózat</i></p> <p>Az ipari forradalom társadalmi következménye.</p> <p>Felvilágosodás hatása Magyarországon.</p> <p>A magyar jakobinusok mozgalma.</p> <p>A reformkor nyitánya: Széchenyi István elméleti és gyakorlati munkássága.</p> <p>A reformkori rendi országgyűlések.</p> <p>Kossuth Lajos programja és szerepe a reformkorban.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <p>Ismeretszerzés tanári elbeszélés és vázlatrajz alapján. <i>(Pl. Széchenyi és Kossuth reformkori tevékenysége.)</i></p> <p>Következtetések levonása rövid közjogi forrásrészletekből. <i>(Pl. az Emberi és polgári jogok nyilatkozatából.)</i></p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <p>Változások és hatásaik nyomon követése. <i>(Pl. a szabadságharc bukásának következményei.)</i></p> <p>Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása. <i>(Pl. Robespierre zsarnok vagy forradalmár?)</i></p> <p><i>Kommunikáció:</i></p> <p>Tanulói kiselőadás jelentős történelmi személyiség életéről. <i>(Pl. Wesselényi Miklósról, Kölcsey Ferencről.)</i></p> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <p>Jelentős események egymásra hatásának vizsgálata. <i>(Pl. a forradalom és a pozsonyi rendi országgyűlés történései.)</i></p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>Csokonai, Kölcsey, Vörösmarty és Petőfi versei; Jókai Mór: A kőszívű ember fiai.</p> <p><i>Természetismeret:</i></p> <p>Az iparfejlődés környezeti hatásai.</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>Marseillaise, a nagy romantika mesterei. Erkel: Himnusz; Egressy Béni: Szózat; 1848-as dalok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>A kort bemutató történelmi festmények.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i></p> <p>Részleteknépszerű játékfilmekből <i>(pl. Andrzej Wajda: Danton; Bereményi Géza: A Hídember).</i></p>

<p>Úton a polgári átalakulás felé. Az első politikai pártok és mozgalmak megalakulása. Az 1848. március 15-e eseményei. A Batthyány-kormány tevékenysége. A szabadságharc csatái és jeles szereplői. Vereség és megtorlás.</p>		
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, értelmezés, jelentőség, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, forradalom, felemelkedés, lesüllyedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, gazdaság, termelés, erőforrás, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, királyság, köztársaság, államszervezet, hatalmi ág, parlamentarizmus, közigazgatás, nemzet, vallás, vallásüldözés.	
Fogalmak, adatok	<p><i>Fogalmak:</i> népfelség elve, jakobinus, sans-culotte, harmadik rend, guillotine, Marseillaise, direktórium, Code Napóleon, polgári nemzet, ipari forradalom, tőkés, bérmunkás, luddizmus (géprombolás), kapitalizmus, káté, rendi országgyűlés, alsótábla, felsőtábla, reformkor, közteherviselés, cenzúra, 12 pont, sajtószabadság, választójog, felelős kormány, áprilisi törvények, jobbágyfelszabadítás, honvédség, trónfosztás, nemzetiségi törvény.</p> <p><i>Személyek:</i> XVI. Lajos, Robespierre, Napóleon, Watt, Széchenyi István, Kölcsey Ferenc, Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Petőfi Sándor, Batthyány Lajos, Jellasics, Görgei Artúr, Bem József, Haynau, Paszkevics.</p> <p><i>Topográfia:</i> Párizs, Valmy, Trafalgar, Borogyino, Waterloo, Debrecen, Isaszeg, Buda, Világos, Arad.</p> <p><i>Évszámok:</i> 1789. július 14. (a francia forradalom kezdete), 1804 (Napóleon császárrá lesz), 1813 (lipcsei csata), 1815 (a waterlooi csata), 1825 (első reformkori országgyűlés), 1830 (a Hittel megjelenése, a reformkor kezdete), 1832–1836 (reformországyűlés), 1848. március 15. (forradalom Pest-Budán), 1849. április 14. (a Függetlenségi Nyilatkozat), 1849. október 6. (az aradi vértanúk és Batthyány Lajos kivégzése).</p>	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén

Az előző korokban élt emberek, közösségek élet-, gondolkodás- és szokásmódjainak felidézése.

A tanuló ismerje fel, hogy a múltban való tájékozódást segítik a kulcsfogalmak és fogalmak, amelyek fejlesztik a történelmi tájékozódás és gondolkodás kialakulását.

Tudja, hogy az egyes népeket főleg vallásuk és kultúrájuk, életmódjuk alapján tudjuk megkülönböztetni.

Ismerje fel, hogy a vallási előírások, valamint az államok által megfogalmazott szabályok döntő mértékben befolyásolhatják a társadalmi viszonyokat és a mindennapokat.

Tudja, hogy a történelmi jelenségeket, folyamatokat társadalmi, gazdasági tényezők együttesen befolyásolják.

Tudja, hogy az emberi munka nyomán elinduló termelés biztosítja az emberi közösségek létfenntartását.

Ismerje fel a társadalmi munkamegosztás jelentőségét, amely az árutermelés és pénzgazdálkodás, illetve a városiasodás kialakulásához vezet.

Tudja, hogy a társadalmakban eltérő jogokkal rendelkező és eltérő vagyoni helyzetű emberek alkotnak rétegeket, csoportokat.

Tudja, hogy az eredettörténetek, a közös szokások és mondák erősítik a közösség összetartozását, egyben a nemzeti öntudat kialakulásának alapjául szolgálnak.

Tudja, hogy a társadalmi, gazdasági, politikai és vallási küzdelmek számos esetben összekapcsolódnak.

Ismerje fel ezeket egy-egy történelmi probléma vagy korszak feldolgozása során.

Legyen képes különbséget tenni a történelem különböző típusú forrásai között, és legyen képes a korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni.

Legyen képes a történetek a feldolgozásánál a tér- és időbeliség azonosítására, a szereplők csoportosítására fő- és mellékszereplőkre, illetve a valós és fiktív elemek megkülönböztetésére.

Ismerje a híres történelmi személyiségek jellemzéséhez szükséges kulcsszavakat, cselekedeteket.

Legyen képes a tanuló történelmi ismeretét méríteni hallott és olvasott szövegekből, különböző médiumok anyagából.

Legyen képes emberi magatartásformák értelmezésre, információk rendezésére és értelmezésére, vizuális vázlatok készítésére.

Legyen képes információt gyűjteni adott témához könyvtárban és múzeumban; olvasmányairól készítsen lényegyet kiemelő jegyzetet.

Képes legyen szóbeli beszámolót készíteni önálló gyűjtőmunkával szerzett ismereteiről, és kiselőadást tartani.

Ismerje az időszámítás alapelemeit (korszak, évszázad, évezred) tudjon ez alapján kronológiai számításokat végezni. Ismerje néhány kiemelkedő esemény időpontját.

Legyen képes egyszerű térképeket másolni, alaprajzot készíteni. Legyen képes helyeket megkeresni, megmutatni térképen, néhány kiemelt jelenség topográfiai helyét megjelölni vaktérképen, valamint távolságot becsülni és számítani történelmi térképen.

Legyen képes saját vélemény megfogalmazása mellett mások véleményének figyelembe vételére.

7–8. ÉVFOLYAM

Az alapfokú oktatást záró két évfolyam *történelemtanításában* már lehetőség van a múltat a korábbinál összetettebben, teljesebben, az általánosítás magasabb szintjét megragadva, sokoldalúbb összefüggésekbe ágyazva bemutatni. Az ebben a képzési szakaszban belépő *társadalmi és állampolgári* ismeretek a történelemmel együtt a korábbiaknál nagyobb lehetőséget kínálnak az állampolgárságra, demokráciára nevelésre. A nemzeti azonosságtudatra és a hazafiságra nevelés követelménye pedig Trianon utáni történelmünkben a határon túli magyarság sorsát nemzetünk múltjának és jelenének részeként kívánja tárgyalni. Fontos az európai integráció és a globalizáció folyamatának összeegyeztetése az egészséges nemzeti azonosságtudat kialakításával és ápolásával. A kulcskompetenciák közül a szociális és állampolgári kompetencia készíti elő tanulóinkat a közügyekben való részvételre. Ez elsősorban a társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek keretében valósul meg. Tárgyunkon keresztül is elérendő fontos cél a hatékony, önálló tanulás és a történelmi ismeretek önálló elsajátítása képességének mind magasabb szintre emelése is.

A 7–8. évfolyamon a tanulók már magasabb szintű elvont fogalmi gondolkodásra is képessé válnak. Az alsóbb évfolyamokra jellemző, a múltat megjelenítő történettanításnál ez már jobban közelít az elemzőbb jellegű irányába. Mindenképpen törekednünk kell arra, hogy a tanulókkal a történelem elemzésének alapvető módszereit elsajátíttassuk. A két évfolyam anyaga az elmúlt másfél évszázad történelmét dolgozza fel. A társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretekkel együtt egyrészt felkészíti tanítványainkat arra, hogy megértsék saját korukat, másrészt, hogy a jelenben felmerülő kérdésekre főként a közelmúlt történelmében keressenek és kapjanak válaszokat. Legalább ennyire fontos azonban az is, hogy a demokrácia értékeinek bemutatásával felkészítsük őket a felelős állampolgári létre és a demokratikus közéletben való tudatos részvételre.

A *társadalmi és állampolgári ismeretek* a jelenben való eligazodásra igyekszik felkészíteni a tanulókat. Olyan tartalmakat visz be az oktatásba, amelyek a hétköznapi életben közvetlenül hasznosítható tudást eredményeznek. Olyan készségek fejlesztését célozza, amelyek – miként az összes kulcskompetencia – széles körben hasznosíthatók az iskolán kívüli életben is. A témakörök feldolgozása hozzájárul a szociális és állampolgári, valamint a kezdeményező-készség és vállalkozási kompetenciafejlesztéséhez, általános nevelési célok közül jelentős mértékben segíti az állampolgárságra és demokráciára való nevelést, a másokért való felelősségvállalás és az önkéntesség gondolatának elmélyülését a tanulóknál, a gazdasági és a pénzügyi nevelést, valamint kisebb mértékben a pályaeorientációt is.

Az általános iskola utolsó évfolyamán megjelenő társadalmi és állampolgári ismeretek témaköre a társadalomtudományi oktatás lezárását jelentik az iskolatípuson belül. A témakörök a történelmi tudásra építve foglalják össze, és a diákok saját életére vonatkoztatják a korábban megismert társadalmi, gazdasági és politikai fogalmakat, illetve viszonyrendszereket. E témák feldolgozása ugyanakkor előkészítés is a továbblépésre, hiszen ez az év fordulópontot jelent a tanulók többségének életében. Fontosabbá válik az állampolgári jogok és kötelességek ismerete, valamint tudatos gyakorlása, a gazdaság működésének átlátása, a vállalkozói szemlélet kialakulása, valamint a bonyolult társadalmi viszonyok reális értelmezése. A fiatalok egyre aktívabb önálló fogyasztókká válnak, ezért fontos, hogy e téren is a tudatosság jellemezze döntéseiket. A tantervben szereplő jelenismereti témakörök elő kívánják segíteni a fiatalok társadalmi beilleszkedését, egyéni érvényesülését és közösségi felelősségvállalását. Elsősorban azon képességek megerősödését kívánják támogatni, amelyek birtokában a tanulók el tudnak igazodni számukra ismeretlen helyzetekben, megoldásokat tudnak keresni azokra a problémákra, amelyekkel szembesülnek, képesek a lehetőségeik mérlegelésére, dönteni tudnak, valamint az általános emberi és polgári normáknak megfelelő módon viselkednek.

Ebben az életszakaszban lesznek a tanulók között olyanok, akik közvetlenül vagy tanulási irányuk megválasztásával elindulnak a munka világa felé. Számukra külön is fontos lehet mindaz, amivel e témakörök feldolgozása hozzá tud járulni a pályaválasztásról, valamint a gazdasági és a pénzügyi kérdésekről való reális gondolkodás megalapozásához.

Mind a XX. századi történelem, mind a társadalmi és állampolgári ismeretek témaköre is számos izgalmas lehetőséget kínálnak a *médiamodul* egységeinek beépítésére. Ezek az egységek a tanulási folyamat bármely pontján tetszés szerint elhelyezhetők, ahol támogatják az adott korszak jobb megértését – hozzájárulva egyúttal a médiaismeret sajátos fejlesztési céljainak a megvalósulásához is.

7. évfolyam

Óraterv

Tematikai egység címe	Órakeret
A nemzetállamok kora és a gazdasági élet új jelenségei	10 óra
Önkényuralom és kiegyezés. A dualizmus kora Magyarországon	11 óra
A nagyhatalmak versengése és az első világháború	10 óra
Európa és a világ a két háború között	13 óra
Magyarország a két világháború között	13 óra
A második világháború	15 óra
Az összes óraszám	72 óra

Részletes tanterv

Tematikai egység	1.1.1.9 A nemzetállamok kora és a gazdasági élet új jelenségei	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Jelentős események és történelmi személyiségek felidézése a középkori és az újkori Európa történetéből. Amerika felfedezése, a felfedezőik élete. Találmányok, ipari fejlődés. Az 1848–1849-es magyar forradalom és szabadságharc eseményei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri a nemzeti öntudatra és a hazafiságra nevelés megjelenésének jellemzőit, a nemzetépítést, mint a közösségteremtés új formáját. Tudatosan benne a nemzetállamiság társadalmi összetartó ereje. A tanuló képes a középkor és az újkor egy-egy részterületének összehasonlítására, a XIX. századi Európa és Észak-Amerika történelme közös vonásainak egybevetésére. Felismeri, hogy a középkori és az újkori vezető államok közül néhány a XIX. században és ma is vezető szerepet tölt be a politikai és gazdasági életben. Megismeri a tudományos és technikai fejlődés pozitív és negatív oldalát egyaránt. Megérti a változások lényegét, képes saját vélemény kifejtésére, önálló kutatómunkával történő alátámasztására. Képes az egyes események nyomán követésére és értelmezésére térképen, bizonyos tények, adatok felkutatásával.	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Franciaország a XIX. század második felében. Az egységes Németország létrejötte. Az egységes Olaszország létrejötte. Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban. Az ipari forradalom második szakaszának feltalálói és találmányai.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> Információk gyűjtése lexikonokból, az internetről vagy könyvtári kutatással. <i>(Pl. a közlekedés fejlődése a lovas kocsitól az autóig.)</i> <i>Kritikai gondolkodás:</i> Magyarázat az egységes államok kialakulásának történelmi okaira. <i>(Pl. az Egyesült Államok megszületése.)</i> <i>Kommunikáció:</i> Beszámoló készítése valamilyen témáról. <i>(Pl. a korszak magyar tudósai, feltalálói.)</i> <i>Tájékozódás időben és térben:</i>	<i>Vizuáliskultúra:</i> A XIX-XX. század fordulójának stílusirányzatai. <i>Ének-zene:</i> Liszt Ferenc zenéje. A kort idéző híres operarészletek. <i>Fizika:</i> Korabeli felfedezések,

<i>Felfedezők, feltalálók.</i> Anglia és gyarmatbirodalma. Szövetségi rendszerek és katonai tömbök kialakulása.	A tanult földrajzi helyeknek térképen történő megkeresése. Vaktérkép <i>(pl. a központi hatalmak és az antant országok berajzolásához).</i>	újítások, találmányok <i>(pl. autó, izzó, telefon, zeppelin)</i> . Ezek működésének elvei.
Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, tény és bizonyíték, interpretáció.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, nemzet, nemzetiség, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, életmód, gazdaság, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ágak, egyeduradalom, önkényuralom, királyság, császárság, köztársaság, parlamentarizmus, demokrácia, közigazgatás, birodalom.	
Fogalmak, adatok	<p><i>Fogalmak:</i> polgárháború, nemzetállam, konföderáció, „vörösingesek”, pápai állam, gyarmat, szabad verseny, monopólium, szociáldemokrácia, tömegkultúra.</p> <p><i>Személyek:</i> I. Vilmos császár, Bismarck, Garibaldi, III. Napóleon, Lincoln, Grant, Sherman, Viktória, Palmerston, Edison, Marx.</p> <p><i>Topográfia:</i> Olaszország, Németország, Egyesült Államok.</p> <p><i>Évszámok:</i> 1859 (csata Solferinónál), 1866 (Königgrätz), 1870 (olasz egység létrejötte), 1861-1865 (polgárháború az Egyesült Államokban), 1871 (a Német Császárság létrejötte).</p>	

Tematikai egység	1.1.1.10 Önkényuralom és kiegyezés. A dualizmus kora Magyarországon	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	A forradalom és a szabadságharc történetének ismerete. A magyar polgári átalakulás elhelyezése időben és térben, a XIX. századi Európa viszonyai közepette. Iskolai megemlékezések: az aradi vértanúk emléknapja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri az uralkodói önkényt, és tudatosulnak benne a zsarnoki intézkedések hátrányai. A nemzetek közötti szembenállás feloldásaként felismeri és elfogadja a kölcsönös engedményeken alapuló megegyezés (kiegyezés) jelentőségét. Megismeri és megbecsüli a békés országépítő munka eredményeit, értékeit. Megismeri a magyar történelem főbb csomópontjait, kiemelkedő gazdasági és társadalmi folyamatait, fontosabb történéseit a XIX. század második feléből. Képes elemezni a korszak eredményeit, összehasonlítva a korábbi magyarországi fejlődés ütemével, illetve a korabeli európai viszonyokkal. Értékelése egy-egy jeles politikus, személyiség munkásságát.	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Magyarország az önkényuralom éveiben. Magyarország és Ausztria kapcsolata a megtorlástól a kiegyezésig.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> Az adatok oszlop- és kördiagramokban történőfeldolgozása. <i>(Pl. a korszak gazdasági fejlődésének jellemzői.)</i> Ismeretszerzés írásos és képi forrásokból. <i>(Pl.</i>	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Arany János: A walesi bárdok; Molnár Ferenc: A

<p>A kiegyezés; Deák Ferenc szerepe létrejöttében. Az új dualista állam. <i>Államférfiak.</i> <i>Egyezmények, szövetségek.</i> Magyarország gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődése. <i>Népek egymásra hatása, együttélése.</i> Budapest világváros. <i>Urbanizáció.</i> Az Osztrák-Magyar Monarchia együtt élő népei. A nemzetiségek helyzete. <i>Kisebbség, többség, nemzetiségek.</i> A millenniumi ünnepek. Hazánk a XX. század elején.</p>	<p><i>tájékozódás Budapest XIX. századi történelmi emlékeiről.)</i> <i>Kritikai gondolkodás:</i> Érvek és ellenérvek gyűjtése a kiegyezésről. (<i>Pl. vita arról, hogy ez a lépés az ország megmentésének vagy elárulásának tekinthető-e.</i>) Beszámoló a millenniumi eseményekről a kor fény- és árnyoldalait is bemutatva. <i>Kommunikáció:</i> A dualista rendszer államszerkezeti ábrájának elkészítése, és magyarázata. A kiegyezésben főszerepet játszó személyiségek portréjának bemutatása (<i>pl. Deák Ferenc, Eötvös József, Ferenc József</i>). <i>Tájékozódás térben és időben:</i> Földrajzi, néprajzi (<i>pl. honismereti</i>) és történelmi térképek összevetése. Budapest fejlődésének nyomon követése (<i>pl. korabeli és mai térképek alapján</i>).</p>	<p>Pál utcai fiúk. <i>Vizuális kultúra:</i> A magyar történetfestészet példái. A századforduló magyar építészeti emlékei és legismertebb festői (<i>Pl. Rippl-Rónai József, Csontváry Kosztka Tivadar</i>). <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> A családok eltérő helyzete, életszínvonala a XIX. század végén.</p>
---	--	--

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, jelentőség.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrások, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, önkényuralom, hatalmi ág, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, vallás.
Fogalmak, adatok	<p><i>Fogalmak:</i> passzív ellenállás, megtorlás, kiegyezés, közös ügyek, dualizmus, millennium, agrárország, emigráció, amnesztia, polgári házasság, kötelező népoktatás.</p> <p><i>Személyek:</i> Alexander Bach, Deák Ferenc, I. Ferenc József, gróf Andrássy Gyula, báró Eötvös József, Wekerle Sándor, Baross Gábor, Tisza Kálmán, Tisza István, Kandó Kálmán, Bánki Donát.</p> <p><i>Topográfia:</i> Osztrák-Magyar Monarchia, Budapest.</p> <p><i>Évszámok:</i> 1867 (a kiegyezés), 1896 (a millenniumi ünnepek).</p>

Tematikai egység	1.1.1.11 A nagyhatalmak versengése és az első világháború	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A XIX. századról szóló olvasmányok, filmek, képek. A nemzetállamok kialakulása Európában, mely folyamat konfliktusokhoz vezet.	
A tematikai egység	A tanuló felismeri az emberi élet értékeit kiélezett történelmi helyzetben, elutasítja a háború pusztításait, értékeli a békés életviszonyokat.	

<p>nevelési- fejlesztési céljai</p>	<p>Megismeri az első világháborúhoz vezető történelmi folyamatokat, benne a szövetségekötéseket. A téma hazai vonatkozásaihoz ismereteket merít önálló gyűjtő- és kutatómunkával. Képes önállóan tájékozódni, a katonai eseményeket nyomon követni a térképen.</p> <p>Tudatosul benne, hogy Európa történelmének addigi legvéresebb időszaka az első világháború volt.</p>	
<p>Témák</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>A gyarmatbirodalmak kialakulása. Élet a gyarmatokon. Harc a gyarmatokért. Katonai szövetségek kialakulása az I. világháború előestéjén. Az első világháború kirobbanása. Tömegek és gépek háborúja. <i>Békék, háborúk, hadviselés.</i> Magyarok az első világháborúban. A háború következményei Oroszországban, Lenin és a bolsevikok hatalomra kerülése. Az Egyesült Államok belépése és az antant győzelme a világháborúban. <i>Történelemformáló eszmék.</i></p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> Jegyzetek készítése Európa nagyhatalmainak vezetőiről. <i>(Pl. II. Vilmos, Ferenc József, II. Miklós).</i> Ismeretszerzés a XIX. század végi nagyhatalmokról különböző forrásokból. <i>Kritikai gondolkodás:</i> Érvek gyűjtése <i>(pl. a háború törvényszerű kitörése, illetve annak elkerülhetősége mellett).</i> <i>Kommunikáció:</i> Grafikonok, táblázatok elemzése, készítése az első világháború legfontosabb adatairól. <i>Vita. (Pl. A politikusok szerepe és felelőssége az első világháború kirobbantásában.)</i> <i>Tájékozódás térben és időben:</i> A történelmi tér időbeli változásai. <i>(Pl. a határok újrarajzolása a háború után)</i> Vaktérképek készítése. <i>(Pl. frontvonalak berajzolása.)</i> <i>korabeli technikák, fegyverek megtekintése múzeumokban, makkettépítés</i> Az események ábrázolása időszalagon.</p>	<p><i>Földrajz:</i> Európa, és benne a Balkán helye a mai földrajzi térképeken. <i>Ének-zene:</i> Katonanóták archív felvételekről. <i>Vizuális kultúra:</i> Korabeli fotók, albumok; részletek a Magyar évszázadokcímű tévésorozatról. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Játékfilmek részletei <i>(Pl. Jean Renoir: A nagy ábránd; Stanley Kubrick: A dicsőség ösvényei; Delbert Mann: Nyugaton a helyzet változatlan stb.)</i> <i>Informatika:</i> Adatok gyűjtése történelmi eseményekről és személyekről az interneten.</p>
<p>Értelmező kulcsfogalom</p>	<p>Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, jelentőség, történelmi nézőpont.</p>	
<p>Tartalmi kulcsfogalom</p>	<p>Társadalom, társadalmi csoport, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági teljesítmény, politika, állam, államforma, államszervezet, birodalom, szuverenitás,</p>	

	háború, hadsereg.
Fogalmak, adatok	<p><i>Fogalmak:</i> villámháború, állóháború, Schliffen-terv, Zeppelin, búvárhajó, tank, mustárgáz, Maxim-géppuska, bolsevik, szovjet, hátország, kétfrontos háború.</p> <p><i>Személyek:</i> II. Vilmos, Ferenc Ferdinánd, Manfred von Richthofen, Gavrilo Princip, Lenin, Wilson, II. Miklós.</p> <p><i>Topográfia:</i> Szerbia, Szarajevó, Pétervár, Oroszország, az I. világháború fontosabb helyszínei.</p> <p><i>Évszámok:</i> 1914. június 28. (merénylet Szarajevóban), 1918. november 11., 1914. július 28. (a világháború kirobbanása), 1914-1918 (az első világháború), 1917 (az oroszországi forradalom és a bolsevik hatalomátvétel).</p>

Tematikai egység	1.1.1.12 Európa és a világ a két háború között	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A XIX. század nagyhatalmainak ellentétei, a gyarmatosítás alakulása az előző évfolyam tanulmányai alapján. Az első világháború nagy csatái, új fegyverei, és a világgégés következményei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló felismeri, hogy a háborút lezáró békéket kizárólag a győztesek érdekeinek megfelelően kötik meg. Felismeri a háború és a válságok következményeként a szélsőséges politikai erők befolyásának növekedésének és hatalomra jutásának veszélyeit, azonosítja a modern diktatórikus rendszerek jellemzőit, és elítéli azokat. Megismeri a háború utáni rendezést és következményeit. Képes nyomon követni térképen a területi változásokat.</p> <p>Megérti a történelmi összefüggéseket, egyszerűbb háborús forrásokat képes elemezni.</p>	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A Párizs környéki békék. Európa új arca. India, Kína és Japán története a két világháború között. A bolsevik hatalomátvétel, az ország berendezkedése a polgárháború után. Sztálin hatalomra kerülése és korlátlan hatalmának kialakulása. A gazdasági világválság az Egyesült Államokban és hatása Európában. Fasizmus hatalomra kerülése és berendezkedése Olaszországban.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> Ismeretek szerzése a békekötés dokumentumaiból (pl. új országhatárok). Statisztikák összevetése (pl. az európai nagyhatalmak és gyarmataik területük, népességük, ásványkincseik alapján). <i>Kritikai gondolkodás:</i> Feltevések megfogalmazása pl. a trianoni békediktátumról. Az első világháború utáni békék történelmi következményei, és az abból eredő újabb konfliktusok felismerése. Többféle képpen értelmezhető szövegek és képi dokumentumok elemzése. <i>Kommunikáció:</i> A gazdasági világválság magyarázata, összehasonlítása napjaink gazdasági folyamataival. Diagramok készítése (pl. termelési és</p>	<p><i>Földrajz:</i> Kelet- és Közép-Európa térképe. <i>Vizuális kultúra:</i> Dokumentum- és játékfilmek, fotók, albumok. Játékfilmek (pl. <i>Chaplin: Modern idők, A diktátor</i>), rajzfilmek (pl. <i>Miki egér</i>), Walt Disney stúdiója (pl. <i>Hófehérke és a hét törpe</i>). Építészek (pl. <i>W. Gropius, F. L. Wright, Le Corbusier</i>),</p>

Nemzetsocializmus Németországban, Hitler a diktátor. A náci terjeszkedés kezdetei Európában. A fajelmélet gyakorlati alkalmazása Németországban	<i>munkanélküliségi adatokból).</i> <i>Tájékozódás térben és időben:</i> Az események és az évszámok elhelyezése a térképen.	szobrászok (pl. H. Moore) és festők (pl. H. Matisse, P. Picasso, M. Duchamp, M. Chagall, S. Dali). Ének-zene: Neoklasszicizmus (pl. Stravinsky: Purcinella).
Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, interpretáció, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, gazdasági válság, politika, állam, államforma, államszervezet, egyeduralom, demokrácia, parlamentarizmus, diktatúra, közigazgatás, birodalom, szuverenitás.	
Fogalmak, adatok	<p><i>Fogalmak:</i> békediktátum, kommunizmus, koncepciók perek, történelem-hamisítás, GULAG, személyi kultusz, fasizmus, korporáció, nemzetsocializmus, antiszemitizmus, kisantant, proletárdiktatúra, tőzsde, részvény, fekete csütörtök, gazdasági válság, New Deal, nürnbergi törvények, hosszú kések éjszakája, Kristályéjszaka, Anschluss, müncheni egyezmény.</p> <p><i>Személyek:</i> Clemenceau, Sztálin, Trockij, Roosevel, Keynes, Mussolini, III. Viktor Emmánuel, Hindenburg, Hitler.</p> <p><i>Topográfia:</i> Szovjetunió, New York.</p> <p><i>Évszámok:</i> 1918. november 11. (az első világháború vége), 1922 (a Szovjetunió megalakulása), 1929-1933 (a nagy gazdasági világválság), 1933 (Hitler hatalomra kerülése), 1934 (hosszú kések éjszakája), 1935 (nürnbergi törvények) 1938 (kristályéjszaka, Anschluss, müncheni egyezmény).</p>	

Tematikai egység	1.1.1.13 Magyarország a két világháború között	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A dualizmus korának Magyarországa. Korábbi olvasmányok a trianoni békediktátumról és a trianoni Magyarországról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló azonosítja nemzeti önvédelem és az önfeladás közötti különbséget, felismeri a politikai kalandorság jellemzőit és következményeit. Tudatosul benne a trianoni békediktátum és országcsönkítés igazságtalansága. A tanuló megismeri a trianoni békediktátumot és irányított módon, az objektív tények ismeretében véleményt fogalmaz meg annak jogosságáról.</p> <p>Megérti, hogy egy-egy nemzet érdekérvényesítése legtöbbször egy másik nemzet kárára történik.</p> <p>Az ismeretek, információk, érvek, ellenérvek egymással szembe- és egymás mellé állításával önálló véleményt alkot az adott korszakról. Ezek alapján a korszak és szereplői tevékenységének kiegyensúlyozottan értékeli, elismerve azok</p>	

	eredményeit, de nem elhallgatva bűneit sem. Felismeri, hogy a két háború közötti magyar politikát döntően a trianoni döntésre választ adó revízió határozta meg. Képes térképen bemutatni a Trianont követő területi változásokat, majd a revíziók ideiglenes eredményeit.	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Az őszirózsás forradalom és a tanácsköztársaság okai, következményei.</p> <p>A trianoni békediktátum, és a Horthy-korszak kezdete.</p> <p>A Horthy korszak jellegzetességei.</p> <p>a szélsőjobboldal fokozatos térnyerésének okai hazánkban.</p> <p>Bethlen-féle konszolidáció.</p> <p>A kultúra, a művelődés a Horthy-korszakban.</p> <p><i>Gyermekek nevelése, oktatása.</i></p> <p>A határon túli magyarság sorsa a két világháború között.</p> <p>A revíziós politika: Bécsi döntések.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <p>Információk gyűjtése, grafikonokból, táblázatokból, szöveges forrásokból. <i>(pl. aMagyarországra nehezedő háború utáni terhekről).</i></p> <p>Korabeli képi információforrások feldolgozása <i>(pl. plakátok, képeslapok, újságillusztrációk).</i></p> <p>A kor helyi és lakóhely környéki építészeti emlékeinek felkeresése.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <p>Az 1918–1920 közötti folyamatok értelmezése.</p> <p><i>Kommunikáció:</i></p> <p>Saját vélemények megfogalmazása történelmi helyzetekről <i>(pl. a király nélküli Magyar Királyságról).</i></p> <p>Információk gyűjtése, elemzése, érvek, ellenérvek felsorakoztatása <i>(pl. a trianoni békediktátummal kapcsolatban).</i></p> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <p>A revízió határmódosításainak nyomon követése, térképek és táblázatok segítségével.</p>	<p><i>Biológia-egészségtan:</i></p> <p>Szent-Györgyi Albert izolálja a C-vitamint.</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>Kodály Zoltán és Bartók Béla zeneszerzői jelentősége.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>Aba-Novák Vilmos: Hősök kapujának freskói Szegeden, Derkovits Gyula: Dózsa-sorozata</p>
Értelmező kulcsfogalom	Ok és következmény, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, életmód, város, nemzet, nemzetiség.	
Fogalmak, adatok	<p><i>Fogalmak:</i> őszirózsás forradalom, tanácsköztársaság, vörösteror, fehérterror, kormányzó, numerus clausus, konszolidáció, revízió, kisantant, keresztény-nemzeti eszme, statárium, Nemzeti Munkaterv, győri program, nyilaskeresztes mozgalom, zsidótörvény, bécsi döntés.</p> <p><i>Személyek:</i> Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Bethlen István, Klebelsberg Kuno, Károlyi Gyula, Gömbös Gyula, Darányi Kálmán, Imrédy Béla, Teleki Pál.</p> <p><i>Topográfia:</i> Csehszlovákia, Jugoszlávia, Románia, Magyarország területi változásai a két világháború között.</p> <p><i>Évszámok:</i> 1918. október vége (az őszirózsás forradalom), 1919. március (a Magyarországi Tanácsköztársaság kikiáltása), 1920. március (Horthy kormányzóvá választása), 1920 (numerus clausus), 1920. június 4. (Trianon), 1938 (az első bécsi döntés, I. zsidótörvény), 1939 (II. zsidótörvény), 1940 (a második bécsi döntés).</p>	

Tematikai egység	1.1.1.14 A második világháború	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	Az újabb háborúhoz vezető út. Események, társadalmi és kulturális törekvések, gazdasági törések a XX. század első felében. Iskolai megemlékezések: a holokauszt emléknapja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló felismeri a társadalmi kirekesztés különböző formáit, elutasítja az ún. fajelméletet, felismerve annak következményeit. Tudatosulnak benne a háttországot sem kímélő háborús pusztítások. A frontkatonák és a civil lakosság személyes sorsán keresztül felismeri a háború kegyetlenségének és a hősi helytállás kettősségét.</p> <p>Megismeri az emberiség legnagyobb háborújának fontosabb eseményeit, és önálló véleményt alkot azokról. A korszak tanulmányozása során erősödik benne a társadalmi igazságosság iránti igény, az emberi jogok és a demokratikus intézményrendszerek tiszteletének fejlesztése, valamint a béke megőrzése fontosságának belátása. Tudatosulnak benne azok az okoknak, amelyek a pusztító háborúhoz vezettek, és melynek része a népirtás és a holokauszt. Képes önálló tudásbővítésre az iskolán kívül szerzett ismeretek (pl. filmek) felhasználásával. Ismeri és (pl. időszalagon, rendszerező táblán) ábrázolni tudja a háború fontosabb történései időrendjét, képes a térképen az egyidejűleg több fronton (és földrészén) is zajló események nyomon követésére. Tájékozott a háború fontosabb szereplőiről, megfelelően értékelve a tevékenységüket.</p>	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A második világháború kirobbanásának okai.</p> <p>A második világháború kezdete és első évei.</p> <p>Erőviszonyok, hadjáratok.</p> <p>A Szovjetunió német megtámadása. Koalíciók létrejötte.</p> <p>Az USA belépése a II. világháborúba. A totális háború.</p> <p><i>Békék, háborúk, hadviselés.</i></p> <p>Magyarország hadba lépésétől a német megszállásig.</p> <p>A háttország szenvedései.</p> <p>Népirtás a második világháborúban, a holokauszt.</p> <p>A második front</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <p>Írásos források, eredeti fotók és dokumentumfilmek feldolgozása (pl. a háború kirobbanásával kapcsolatban).</p> <p>Önálló ismeretszerzés, majd beszámoló filmek alapján (pl. <i>Ryan közlegény megmentése, Schindler listája, A bukás</i>).</p> <p>Diagramok készítése, értelmezése (pl. a háborús erőviszonyok ábrázolása).</p> <p>Haditechnikai eszközök megismerése.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <p>Magyarázat arra, hogy hazánkat földrajzi helyzete és revíziós politikája hogyan sodorta bele a háborúba.</p> <p>Vita, elemzések, kiselőadások tartása a Horthy-korszak revíziós politikájával kapcsolatban.</p> <p>Háborús háttérintézmények (pl. <i>háttország, hírszerzés, koncentrációs tábor, GULAG</i>) összehasonlítása.</p> <p><i>Kommunikáció:</i></p> <p>Fegyverek, katonai eszközök és felszerelések bemutatása (pl. <i>repülő, harckocsik, gépfegyverek, öltözetek</i>).</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>Radnóti Miklós: Nem tudhatom.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>Eredeti fotók, háborús albumok.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i></p> <p>Dokumentumfilmek (pl. <i>a második világháború nagy csatái</i>), játékfilmek (pl. <i>Andrzej Wajda: Katyń; Joseph Vilsmaier: Sztálingrád; Andrzej Wajda: Csatorna; Ken Annikin: A</i></p>

megnyitásától a világháború végéig. A jaltai és a potsdami konferencia. Nürnbergi perek. Magyarország német megszállása. A holokauszt Magyarországon. Szálasi és a nyilasok rémuralma. Szovjet felszabadítás és megszállás.	Kiselőadások tartása, olvasmányok, filmek, elbeszélések alapján. Érvek, ellenérvek egy-egy vitára okot adó eseményről. <i>(Pl. Pearl Harbor megtámadása; a partraszállás.)</i> <i>Tájékozódás térben és időben:</i> A főbb háborús események időrendbe állítása térségenként, frontonként. Térképek elemzése, a folyamatok összefüggéseinek megértése, távolságok, területek becslése. Egyszerű stratégiai térképek és csatatérképek készítése.	<i>leghosszabb nap; A halál ötven órája; Rob Green: A bunker).</i>
Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, interpretáció, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, népességfogyás, migráció, életmód, gazdaság, termelés, erőforrás, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, politika, állam, államforma, államszervezet, diktatúra, birodalom, emberi jog, polgárjog, vallásüldözés.	
Fogalmak, adatok	<p><i>Fogalmak:</i> tengelyhatalmak, furcsa háború, hadigazdaság, totális háború, zsidóüldözés, endlösung, Spitfire, Messerschmitt, Tigris, Sherman, koncentrációs tábor, holocaust, gettó, deportálás, partizán, bábálland, második front, D-day, atombomba, hintapolitika, megszállás</p> <p><i>Személyek:</i> Churchill, De Gaulle, Roosevelt, Sztálin, Hitler, Himmler, Göring, Göbbels, Rudolf Hess, Reinhard Heydrich, Adolf Eichmann, Eisenhower, Montgomery, Rommel, Paulus, Horthy Miklós, Bárdossy László, Kállay Miklós, Sztójay Döme, Endre László, Baky László, Szálasi Ferenc.</p> <p><i>Topográfia:</i> Lengyelország, Sztálingrád, Don-kanyar, Normandia, Auschwitz, Berlin, Teherán, Jalta, Potsdam, Hiroshima, Nürnberg, a második világháború nagy csatáinak helyszínei.</p> <p><i>Évszámok:</i> 1939. szeptember 1. (a második világháború kirobbanása), 1941. június 22. (Németország megtámadja a Szovjetuniót), 1941. június 27. (Magyarország hadba lépése), 1941. december 7. (Pearl Harbor, az Egyesült Államok hadba lépése), (1943. január (a doni katasztrófa), 1943. február eleje (a sztálingrádi csata vége), 1944. március 19. (Magyarország német megszállása), 1944. június 6. (a normandiai partraszállás,), 1944. október 15-16. (Horthy kiugrási kísérlete, Szálasi hatalomátvétele), 1945. április (a háború vége Magyarországon), 1945. május 9. (Európában befejeződik a háború), 1945. szeptember 2. (Japán kapitulációja).</p>	

8. évfolyam

Óraterv

Tematikai egység címe	órakeret
Hidegháborús konfliktusok és a kétpólusú világ kiépülése	7 óra

Magyarország a világháborús vereségtől a forradalom leveréséig	10 óra
A két világrendszer versengése, a szovjet tömb felbomlása	7 óra
A Kádár-korszak jellemzői	9 óra
Az egységesülő Európa, a globalizáció kiteljesedése	8 óra
Demokratikus viszonyok megteremtése és kiépítése Magyarországon	5 óra
Társadalmi szabályok	3 óra
Állampolgári alapismeretek	5 óra
Pénzügyi és gazdasági kultúra	5 óra
Háztartás és családi gazdálkodás	5 óra
Médiakörnyezet, a média funkciói, a nyilvánosság	3 óra
A médiamodellek és intézmények	3 óra
A média társadalmi szerepe, használata – Reklám és hír a hagyományos és az új médiában	2 óra
Az összes óraszám	72 óra

Részletes tanterv

Tematikai egység	1.1.1.15 Hidegháborús konfliktusok és a kétpólusú világ kiépülése	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	A világháborúk története. A hírek egyre gyorsabb terjedésének történetisége, a napi aktuális események figyelése, az egyre szaporodó információk befogadása. Élmények, információk merítése a XX. századdal kapcsolatban más tantárgyakból, műveltségterületekből.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri az európai kontinens természetellenes megosztottságának veszélyeit, képes ennek személyes sorsokon keresztül való átélésére. Látja a nukleáris háború lehetőségének veszélyeit. Tudatosulnak benne a demokratikus és diktatórikus társadalmi rendszerek közötti különbségek az emberi szabadságjogok biztosítása terén. Látja, hogy a demokrácia a közös döntés intézményrendszerének az emberi jogokat leginkább biztosító formája. Felismeri, hogy a közelmúlt eseményei nagyban meghatározzák napjaink történetét. Képes önállóan tájékozódni és véleményt alkotni az adott kor fordulópontjairól, valamint különböző időszakokat összevetni, összefüggések megállapítása céljából. Érvelni tud az egyes történelmi folyamatok (pl. globalizáció) kérdésében. Képes akár egymásnak ellentmondó források értékelésére, értelmezésére a történelmi hitelesség szempontjából.	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A kétpólusú világ	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i>	<i>Földrajz:</i>

<p>kialakulása.</p> <p>Az 1947-es párizsi békeszerződések.</p> <p>Izrael Államának létrejötte és az azt követő háborúk.</p> <p>A zsidó állam újkori szerepe a világban.</p> <p>A kettéosztott Európa.</p> <p>A NATO és a Varsói Szerződés születése.</p> <p><i>Egyezmények, szövetségi rendszerek.</i></p> <p>Válsággócok és fegyveres konfliktusok a hidegháború korában.</p>	<p>Információk rendszerezése és értelmezése <i>(pl. az Egyesült Államok és a Szovjetunió vetélkedéséről)</i>.</p> <p>Információk szerzése a családok, gyermekek, nők helyzetéről a kettéosztott világban <i>(pl. Európa nyugati és keletei felében és Észak-Amerikában)</i>.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <p>Kérdések megfogalmazása különféle eseményekhez kapcsolódóan.</p> <p>Egymásnak ellentmondó a források gyűjtése, elemzése és ütköztetése.</p> <p>Érvek gyűjtése azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy a globalizáció közelebb hozza vagy eltávolítja-e az egyes embereket egymástól.</p> <p><i>Kommunikáció:</i></p> <p>Önálló gyűjtőmunkán alapuló beszámoló <i>(pl. a távirótól a mobiltelefonig címmel)</i>.</p> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <p>A NATO országok és a Varsói Szerződés tagállamainak azonosítása a térképen.</p>	<p>Kisebb államok és nagyhatalmak gazdasági, területi méreteinek összevetése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>A korszak jellemző képzőművészeti alkotások.</p> <p>Modern építészet.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i></p> <p>Játékfilmek <i>(pl. Dror Zahavi: Léghíd – Csak az ég volt szabad, Andrzej Wajda: Hamu és gyémánt)</i>.</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>Penderecki: Hiroshima emlékezete; Britten, Ligeti György.</p>
--	---	---

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, társadalmi mobilitás, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog.
Fogalmak, adatok	<p><i>Fogalmak:</i> hidegháború, vasfüggöny, jóléti állam, piacgazdaság, szuperhatalom.</p> <p><i>Személyek:</i> Truman, Marshall, Ben Gurion, Ariel Sharon, Hruscsov, J. F. Kennedy, Mao-Ce Tung, Kim Ir Szen</p> <p><i>Topográfia:</i> Szovjetunió, NSZK, NDK, Kína, Észak- és Dél-Korea, Észak- és Dél-Vietnam, Kuba, Közel-Kelet, Kambodzsa, Argentína, Chile.</p> <p><i>Évszámok:</i> 1946 (a fultoni beszéd), 1947 (a párizsi békék), 1949 (a NATO, az NDK és az NSZK megalakulása), 1953 (Sztálin halála), 1955 (a Varsói Szerződés), 1961 (Jurij Gagarin űrrepülése, a berlini fal felhúzása).</p>

Tematikai egység	1.1.1.16 Magyarország a második világháború végétől az 1956-os forradalom és	Órakeret 10 óra
-------------------------	---	----------------------------

	szabadságharc leveréséig	
Előzetes tudás	A bolsevikok hatalomra kerülése Oroszországban. Tanácsköztársaság Magyarországon. A kommunista és szocialista eszmék. A második világháború következményei hazánkban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló megismeri Magyarország szovjet mintára történő erőszakos átalakítását, megéri a kommunista diktatúra jellegét és lényegét. Értékeli az 1956-ban az idegen elnyomás és zsarnokság ellen föllázadt emberek, közösségek bátorságát, feladatvállalását, adott esetekben hősiességét, a hazafiságra nevelés és a nemzeti öntudat megerősítése érdekében.</p> <p>Felismeri, hogy a XX. században a két totalitárius diktatúra miképpen és milyen áldozatok árán alakította a világ, és benne Magyarország sorsát. Megismeri a kommunista diktatúrák embertelenségét, az ebből fakadó elnyomás, az alacsony életszínvonal jellegzetességeit, a vasfüggöny mögötti bezártság képtelen világát. Ismeretek merít az akkor élt emberek visszaemlékezéseiből, valamint a vonatkozó múzeumok anyagából is. Véleményt fogalmaz meg, melyet képes vitában képviselni.</p>	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Magyarország 1945–1948 között.</p> <p>Kommunista diktatúra: A Rákosi –rendszer kialakulása és működése.</p> <p>A személyes szabadság korlátozása, a mindennapi élet az ötvenes években.</p> <p><i>Hétköznapi és ünnepek.</i></p> <p>Hazánk útja a forradalomig.</p> <p>Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <p>Információk, adatok, tények gyűjtése, értelmezése. <i>(Pl. a korszak tanúinak meghallgatása, jegyzetek készítése.)</i></p> <p>Az 1956-os események nyomon követése több szálon. Adatgyűjtés, fotók, filmek, a Holocaust Emlékközpont és a Terror Háza meglátogatása. Vitafórum a visszaemlékezésekről.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <p>Történelmi személyiségek <i>(pl. Rákosi és társai)</i> jellemzése.</p> <p>A felszámolt polgári életforma és az új életkörülményeinek összehasonlítása.</p> <p><i>Kommunikáció:</i></p> <p>Saját vélemény megfogalmazása a Rákosi-diktatúráról.</p> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <p>A magyar internálótáborok helyének megkeresése Magyarország térképén <i>(pl. Recsk, Hortobágy)</i>.</p> <p>Az 1956. október 23. és november 4. közötti események kronológiai sorrendbe állítása.</p> <p>Magyarország vaktérképén az 1956-ban hazánkra törő szovjet csapatok útvonalának bejelölése.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról;</p> <p>Tamás Lajos: Piros a vér a pesti utcán;</p> <p>Márai Sándor: Mennyből az angyal.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>Az ötvenes évek építészet. Az első lakótelepek. A korszak jellemző képzőművészeti alkotásai.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i></p> <p>Játékfilmek <i>(pl. Bacsó Péter: A tanú)</i></p>
Értelmező kulcsfogalom	Ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.	

Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség; gazdaság, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, közigazgatás, szuverenitás, demokrácia, diktatúra, emberi jog, állampolgári jog, vallásüldözés, egyházüldözés, vallásszabadság.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> népbíróságok, szalámi taktika, államosítás, internálás, pártállam, kulákok, beszolgáltatások, ÁVH, kitelepítések, tervgazdaság, kollektivizálás, szövetkezet, tömegpropaganda, Petőfi kör. <i>Személyek:</i> Tildy Zoltán, Rákosi Mátyás, Dálnoki Miklós Béla, Nagy Ferenc, Kovács Béla, Kéthly Anna, Szakasits Árpád, Mindszenty József, Nagy Imre, Kádár János. <i>Topográfia:</i> Debrecen, Recsk, Hortobágy. <i>Évszámok:</i> 1945. november (választások Magyarországon), 1946 (a második köztársaság és az új forint), 1947 (a kékcédulás választások, a párizsi béke), 1956. október 23. (forradalom kitörése), 1956. november 4. (a forradalom leverésének kezdete).

Tematikai egység	1.1.1.17 A két világrendszer versengése, a szovjet tömb felbomlása	Órakeret 7óra
Előzetes tudás	A háború után kialakuló két világrendszer, a hidegháború időszakának kezdete. Integrációs törekvések a politikai és gazdasági életben, új katonai szövetségek létrehozása. A háború után a nemzetek közötti összefogásnak egyre nagyobb a szerepe.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri a kommunista államberendezkedés fejlődésképtelenségét, tudatosulnak benne a bukás körülményei és következményei. Megismeri a két világrendszer vetélkedésének főbb történéseit. Felismeri a szovjet típusú országokban végbemenő rendszerváltozás lényegi elemeit. Képes a korszak főbb eseményeinek feldolgozására internet segítségével, korabeli sajtótudósítások és filmhíradók, valamint dokumentumfilmek felhasználásával.	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A gazdaság két útja: piacgazdaság és tervgazdaság. Az életmód változása, a populáris kultúra kialakulása és terjedése a világban. Tudományos és technikai forradalom. Fegyverkezési verseny és űrprogram. <i>Felfedezők, feltalálók.</i> A nyugati integráció. Az enyhülés kezdetei. Az európai szovjet típusú	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> Adatok, képek gyűjtése a fegyverkezési és űrprogramról. Információk gyűjtése a nagyhatalmak politikai és gazdasági helyzetéről. Hasonlóságok és különbségek felismerésemegfogalmazása. <i>Kritikai gondolkodás:</i> Problémák felismerése, a szocialista gazdaság egyre jobban megmutatkozó gyengeségeinek elemzése (<i>pl. a tervutasításos rendszer</i>). Érvek, ellenérvek gyűjtése a két rendszer (kapitalizmus és szocializmus) működésének értékeléséhez. Vitafórum rendezése.	<i>Földrajz:</i> Közép- és Kelet-Európa országhatárainak változása. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> A XX. század második felének filmművészete. (<i>Pl. Florian Henckel von Donnersmarck: A mások élete.</i>)

rendszer összeomlása. A rendszerváltó Közép-Kelet-Európa. Németország egyesülése. A Szovjetunió és Jugoszlávia felbomlása. Az iszlám országok világpolitikai szerepe és a nemzetközi terrorizmus erősödése.	A lényeg kiemelése, a kulcselemek megértetése grafikonok és képek alapján. <i>Kommunikáció:</i> A szocialista és a kapitalista rendszer bemutatása szóban, kiselőadás tartása a szocializmusról források, olvasmányok alapján. <i>Tájékozódás térben és időben:</i> Történelmi térkép és mai földrajzi térkép együttes használata. (Pl. a közép- és kelet-európai országok földrajzi helyzetének meghatározása.)	<i>Informatika:</i> Adatok gyűjtése interneten jeles történelmi személyekről eseményekről (pl. a berlini fal lebontása).
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, népképviselő, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog, vallás, vallásüldözés.	
Fogalmak, adatok	<p><i>Fogalmak:</i> tervgazdaság, piacgazdaság, beat-korszak, olajárrobbanás, atomkatasztrófa, mamutcégek, nemzetközi pénzvillág, csúcstechnológia.</p> <p><i>Személyek:</i> Brezsnyev, Kennedy, Reagan, Gorbacsov, II. János Pál, Jitzak Rabin, Jasszer Arafat, Szaddám Husszein, Khomeini ajatollah</p> <p><i>Topográfia:</i> Ukrajna, Észtország, Lettország, Litvánia, Csehország, Szlovákia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Németország, Prága, Csernobil.</p> <p><i>Évszámok:</i> 1962 (a kubai rakétaválság), 1956, 1967, 1973, 1982, (arab-izraeli konfliktusok), 1968 (a „prágai tavasz”, nyugati diáklázadások), 1979 (iszlám forradalom Iránban), 1989 (a berlini fal lebontása), 1991 (a Varsói Szerződés és a KGST felszámolása, a Szovjetunió felbomlása), 1991-1999 (a délszláv háború), 1991-2004 (Jugoszlávia felbomlása), 1993 (Csehszlovákia szétválása, Csehország és Szlovákia létrejötte), 1999 (Jugoszlávia NATO bombázása).</p>	

Tematikai egység	1.1.1.18 A Kádár-korszak jellemzői	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	A kétpólusú világ megszűnése, az európai szovjet típusú rendszerek összeomlása. A Szovjetunió, a szovjet típusú rendszer története 1917–1990/1991 között.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló megismeri az 1956-ot követő kegyetlen megtorlást, tudatosan benne a társadalom és a hatalom közötti kényszerű kompromisszum eredménye és kártékony volta.</p> <p>Képes önálló vélemény alkotására a XX. század közép-kelet-európai népeinek történetéről. Megismeri hazánk útját a forradalom utáni megtorlástól a kádári időszak, a „legvidámabb barakk” főbb eseményein keresztül a rendszerváltásig.</p> <p>A megélt és megírt történelem különbségeinek megfigyelése családtörténeti elemek felhasználásával.</p>	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Az 1956 utáni kádári diktatúra, a megtorlás időszaka.</p> <p>A kádári konszolidáció. Élet a „legvidámabb barakkban”.</p> <p>A pártállam csődje.</p> <p>A rendszer megváltoztatása kezdetei.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <p>Önálló információgyűjtés a kádári diktatúra éveiről. <i>(Pl. az 1956-os forradalom hőseinek elítélése; a szövetkezetek létrehozása.)</i></p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <p>Történelmi folyamat elemzése <i>(pl. Magyarország útja a kommunizmustól szocializmus bukásáig).</i></p> <p>Érvek gyűjtése ugyanazon korszak egyik, illetve másik történelmi szereplője mellett, illetve ellen.</p> <p><i>Kommunikáció:</i></p> <p>Beszélgetés a Kádár-rendszer élő tanúival.</p> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <p>Gazdasági, társadalmi, kulturális különbségek a magyar és a korabeli nyugat-európai társadalmak között.</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>Dokumentum- és játékfilmek, a Mementó Szoborpark.</p>
Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, népképviselő, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog, vallás.	
Fogalmak, adatok	<p><i>Fogalmak:</i> munkásörtség, konszolidáció, népfelkelés, puha diktatúra, amnesztia, háztáji, pártállam, szamizdat, demokratikus ellenzék.</p> <p><i>Személyek:</i> Kádár János, Acél György, Losonczi Pál, Lázár György, Grósz Károly</p> <p><i>Topográfia:</i> Salgótarján, Százhalombatta, Bős-Nagymaros, Monor, Lakitelek.</p> <p><i>Évszámok:</i> 1958 (Nagy Imre és vádlott társai kivégzése), 1968 (az új gazdasági mechanizmus), 1985 (monori találkozó), 1987 (a lakiteleki találkozó), 1989 (Nagy Imre és mártírtársainak újratemetése, a harmadik köztársaság kikiáltása).</p>	

Tematikai egység	1.1.1.19 Az egységesülő Európa, a globalizáció kiteljesedése	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A XX. század utolsó harmadának legfontosabb technikai újításai. A nyugat-európai integráció kezdetei. A szovjet tömb felbomlása. Politikai fordulat a rendszerváltó kelet-európai államokban.	
A tematikai egység	A tanuló megismeri a globalizációs folyamatok előnyeit és hátrányait. Képes megítélni a történelmi-társadalmi kérdéseket, folyamatokat a demokratikus	

nevelési- fejlesztési céljai	értékek jegyében. Belátja a globalizáció és a rendszerváltozás közötti összefüggéseket. Kialakul benne a kisebbségek iránti megértés, a demokratikus és a környezettudatos gondolkodás. Azonosul az egységes Európa gondolatával, felkészül a közéletben való tudatos részvételre.	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az Európai Unió létrejötte és működése. <i>Egyezmények, szövetségek.</i> A közelmúlt háborúi, válságócai (Közel-Kelet, Afganisztán, Irak, Irán). A globális világ sajátosságai, globalizáció előnyei és hátrányai.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> A személyes tapasztalatokra alapozott információk gyűjtése (pl. a televízió, a mobiltelefon, az internet) előnyeiről és hátrányairól. <i>Kritikai gondolkodás:</i> Környezeti- és atomkatasztrófák értékelése egy mai tizenéves szemével. <i>Kommunikáció:</i> Önálló vélemény megfogalmazása a szűkebb és tágabb környezetünket befolyásoló tényezőkről.	<i>Földrajz:</i> Az Európai Unió kibővülése és jelenlegi működése. <i>Biológia- egészségtan:</i> Az ökológiai változások figyelemmel kísérése a XXI. század elején. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> A XXI. század első évtizedének filmművészete.
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, népképviselő, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog, vallás, vallásüldözés.	
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> multikulturalizmus, terrorizmus, migráció, integráció, euró, internet, tömegkommunikáció, globalizáció, dzsihád, új világrend <i>Topográfia:</i> az EU tagállamai. <i>Évszámok:</i> 1992 (a maastrichti szerződés aláírása), 1995 (a schengeni egyezmény életbe lépése), 2002 (az euró bevezetése), 2001. szeptember 11. (terrortámadások az Egyesült Államokban), 2004 (tíz új tagállam csatlakozik az EU-hoz, köztük Magyarország is).	
Tematikai egység	1.1.1.20 Demokratikus viszonyok megteremtése és kiépítése Magyarországon	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	A Kádár-korszak legfontosabb általános jellemzői. Az egypártrendszer	

	működésének alapelvei. A pártállam csődjének okai és jelei a Kádár-korszak utolsó éveiben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri a demokratikus átalakulás jelentőségét, az ezt tagadó álláspontokat kritikával illeti, a következményeket differenciáltan értékeli. Megismeri a demokratikus intézményrendszer működése fontosságát, erősödik benne a haza iránt érzett elkötelezettség érzése. Sokoldalúan felkészül a jövőendő közéleti szerepekre. (Pl. A demokrácia játékszabályainak dramatikus módszerrel történő tanulása. A vitakultúra fejlesztése.)	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A demokratikus jogállam megteremtése. Magyarország csatlakozása a NATO-hoz és az Európai Unióhoz. A gazdasági élet és a jogi intézményrendszer a mai Magyarországon. A magyarországi nemzetiségek és etnikai kisebbségek. A cigány (roma) népesség helyzete. A határon túli magyarság sorsa a rendszerváltozást követően. <i>Kisebbség, nemzetiség.</i>	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> Ismerkedés a jogállamiság intézményrendszerével. Következtetések levonása, majd azok rendszerezése. A napi közéletből vett példák felsorakoztatása. Tapasztalatok gyűjtése a család, a szűkebb és tágabb környezet, az iskola mindennapi életéből. <i>Kritikai gondolkodás:</i> Történetek, élő tanúk visszaemlékezései, azok meghallgatása. (Pl. a rendszerváltás korának aktív szereplői és tanúi.). <i>Kommunikáció:</i> Saját vélemény kialakítása a rendszerváltás éveinek dilemmáiról és eseményeiről. A médiumok hírei és a környezetben tapasztalt valóság összehasonlítása. <i>Tájékozódás térben és időben:</i> Az erdélyi, kárpátaljai, felvidéki és délvidéki magyarok életviszonyainak összehasonlítása egymással és a hazai viszonyokkal. Jelentősebb határon túli magyarlakta települések bejelölése vaktérképre.	<i>Földrajz:</i> A Kárpát-medence magyarok által lakott területeinek meghatározása, vaktérképre rajzolása. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> A családok életszínvonalának változása a rendszerváltást követően.
Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, népképviselő, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog, vallás.	
Fogalmak,	<i>Fogalmak:</i> privatizáció, rendszerváltás/rendszerváltozás, pluralizmus,	

adatok	demokratikus intézményrendszer, jogállam. <i>Személyek:</i> Antall József, Göncz Árpád, Horn Gyula, Orbán Viktor, Mádl Ferenc. <i>Topográfia:</i> Erdély, Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Várvidék (Burgenland). <i>Évszámok:</i> 1990 (szabad, többpárti választások Magyarországon), 1991 (a szovjet csapatok távozása hazánkból), 1999 (csatlakozás a NATO-hoz), 2004 (Magyarország EU-tag lett).
---------------	---

Tematikai egység	1.1.1.21 Társadalmi szabályok	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Az emberi együttélésre vonatkozó hétköznapi és iskolai szabályok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A legfontosabb együttélési szabályok jellemzőinek tudatosítása. Különbéle típusú társadalmi szabályok értelmezése, a közös és az eltérő vonások felismertetése. Annak beláttatása, hogy minden közösséget a résztvevők által elfogadott írott és íratlan szabályok hoznak létre és tartanak fenn. A saját életre vonatkozó szabályok azonosítása.	
Témák	Fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
Szokás, hagyomány, illem, erkölcs. A jogi szabályozás sajátosságai. Jogok és kötelességek. Az alapvető emberi jogok. A gyermekek jogai, diákjogok. Egyenlőség és egyenlőtlenségek a társadalomban. A zsidó-keresztény kinyilatkoztatáson álló alapvető emberi normák és jogok. Tapasztalatszerzés: valamilyen hivatalos ügy elintézésében.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> A médiából vett példák azonosítása az alapvető emberi jogok érvényesülése, illetve megsértése témakörében. Társadalmi egyenlőtlenségek és egyenlőségek azonosítása történelmi példák alapján. <i>Kritikai gondolkodás:</i> Személyes tapasztalatok és korábban tanult ismeretek kapcsolása a szokás, a hagyomány, az illem, az erkölcs és a jog fogalmához. Különböző társadalmi szabályok összehasonlítása és tipizálása. Jogok és kötelezettségek egymáshoz kapcsolása a közösségi életben. <i>Kommunikáció:</i> Érvelés valamilyen diákjog érvényesítésének szükségessége mellett.	<i>Hon- és népismeret:</i> Magyar népszokások. <i>Biológia-egészségtan:</i> Az élővilággal szembeni kötelességeink, és az állatok jogai. <i>Erkölcstan:</i> Szabadság és korlátozottság A társadalmi együttélés közös normái.
Kulcsfogalmak	Társadalom, norma, szabály, jog, kötelesség.	
Fogalmak	Szokás, hagyomány, illem, erkölcs, alapvető emberi jog, polgári jogok, szocializáció, gyermeki jog, hivatal, egyenlőség, társadalmi különbség, társadalmi egyenlőtlenség.	

Tematikai egység	1.1.1.22 Állampolgári alapismeretek	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	A politikai ideológiák és struktúrák történelmileg kialakult alaptípusainak ismerete.	
A tematikai	Az állampolgári felelősség kialakítása. A köz- és egyéni érdek	

egység nevelési-fejlesztési céljai	összegegyeztetetőségének problémái. Napjaink legjellemzőbb politikai rendszereinek megismertetése, és az ezzel kapcsolatban korábban tanultak fogalmi rendszerezése. A modern politikai rendszer működési mechanizmusának nagy vonalakban való áttekintése. Az önálló véleményalkotás gyakoroltatása egy-egy konkrét politikai jelenséggel kapcsolatban.	
Témák	Fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
Államformák (királyság, köztársaság). Politikai rendszerek (demokrácia, diktatúra). A demokratikus állam működésének alapelvei (hatalommegosztás, hatalomgyakorlás és társadalmi kontroll). Állampolgári jogok és kötelességek. Magyarország politikai intézményei (államszervezet és társadalmi érdekképviseletek). A média, mint hatalmi ág. A nyilvánosság szerepe a közéletben. Tapasztalatszerzés: részvétel a diákönkormányzat munkájában.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> Az államformákra és politikai rendszerekre vonatkozó történelmi ismeretek bemutatása szóban vagy írásban. A magyarországi törvényalkotás folyamatának megértése. A nyilvánosság politikai szerepének igazolása a médiából vett példák segítségével. <i>Kritikai gondolkodás:</i> Vita az állampolgári jogok és kötelességek viszonyáról, ezek magyarországi érvényesüléséről. A média és a politikai hatalom viszonyának elemzése konkrét példák alapján.	<i>Erkölcstan:</i> Tágabb otthonunk - Európa. a. A média és a valóság.
Kulcsfogalmak	Állam, politikai rendszer, államforma, királyság, köztársaság, hatalom, intézmény, szervezet, kormányzás, demokrácia, diktatúra, szélsőséges pártok és mozgalmak, államszervezet, hatalommegosztás.	
Fogalmak	Hatalmi ág, érdekképviselet, állampolgári jogok, állampolgári kötelességek, közjó, politikai intézmény, média, közélet, nyilvánosság.	

Tematikai egység	1.1.1.23 Pénzügyi és gazdasági kultúra	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	A munka világával kapcsolatos ismeretek és személyes tapasztalatok. Kamatszámítás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tudatos tervezés és a személyes felelősségvállalás hangsúlyozása. Néhány gazdasági-pénzügyi alapfogalom megismertetése. A gazdaságról való gondolkodás megalapozása és formálása a gazdasági szereplők azonosításán és a saját gazdasági szerepe tudatosításán keresztül. A gazdaságra vonatkozó korábbi ismeretek rendszerezése.	
Témák	Fejlesztési feladatok	Kapcsolódási

		pontok
<p>A gazdaság legfontosabb szereplői, és kapcsolatok a piacgazdaságban (háztartások, vállalatok, állam, külföld, piac, pénzügyi közvetítők).</p> <p>A pénz funkciói és formái (érme, bankjegy, pénzhelyettesítők, bankkártyák). Az infláció.</p> <p>Pénzintézetek és tevékenységük (betétgyűjtés, hitelezés, kamat, tőke, árfolyam).</p> <p>Egy diák lehetséges gazdasági szerepei (munka, fogyasztás, gazdálkodás a zsebpénzzel).</p> <p>Tapasztalatszerzés: internetes tájékozódás árfolyamokról és befektetési lehetőségekről.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <p>A piacgazdaság modelljének megalkotása, a szereplők és a piacok közötti kapcsolatrendszer megértése.</p> <p>Kiselőadások tartása a pénztörténet főbb korszakairól.</p> <p>Egy külföldi osztálykirándulás költségvetésének elkészítése – a valuták közötti váltás gyakorlásával együtt.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <p>Gazdasági-pénzügyi döntések szimulálása néhány feltételezett gazdasági változás tükrében.</p> <p>Nyert, illetve feláldozott haszon mérlegelése néhány gazdasági döntésben.</p>	<p><i>Földrajz:</i></p> <p>A gazdaság ágazatai. A magyar gazdaság főbb működési területei.</p> <p>A piac működésének alapelvei. A pénz szerepe a gazdaságban.</p> <p>Nemzeti és közös valuták. Árfolyam, valutaváltás.</p> <p><i>Matematika:</i></p> <p>Kamatszámítás.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i></p> <p>Korszerű pénzkezelés.</p>
Kulcsfogalmak	Munka, gazdaság, piac, pénz, termelés, fogyasztás.	
Fogalmak	Piacgazdaság, háztartás, vállalat, belföld, külföld, pénzintézet, pénzügyi közvetítő, bankjegy, pénzhelyettesítő, költségvetés, bevétel, kiadás, egyenleg, megtakarítás, betét, kötvény, befektetési jegy, hitelfelvétel, kamat, árfolyam, infláció.	

Tematikai egység	1.1.1.24 Háztartás és családi gazdálkodás	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Személyes tapasztalatok a családi – háztartási gazdálkodással kapcsolatban. Kamatszámítás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyéni felelősség, kezdeményezőképeség és az alkotó munka szerepének tudatos felismertetése. A pénzkezelés alapvető fogalmainak megértetése a családi gazdálkodás legfontosabb kérdéseire kapcsolódóan.	
Témák	Fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
Családi bevételek: munkával szerzett jövedelmek, nem munkával szerzett jövedelmek (társadalmi juttatások, tulajdonból származó jövedelmek, örökség, nyereség, vagyon).	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <p>A családi és a személyes szükségletek, illetve vágyak számbavétele. Ezek rangsorolása és szimulációs gyakorlat keretében való összevetése a reális lehetőségekkel.</p> <p>Különböző élethelyzetekhez kapcsolódó családi költségvetések tervezése.</p>	<p><i>Földrajz:</i></p> <p>Egy termék árát befolyásoló tényezők. Kiadás és bevétel.</p> <p>Különböző fizetési módok. A</p>

<p>Családi kiadások: létszükségleti kiadások (élelem, ruházkodás, lakás, közüzemi szolgáltatások), egyéb kiadások (oktatási-kulturális, szabadidős és rekreációs kiadások).</p> <p>Takarékosság a háztartások fogyasztásában és vásárlásában (energiahasználat, beruházás, tudatos vásárlás, hulladékkezelés és újrahasznosítás).</p> <p>Családi pénzkezelési technikák (megtakarítás és befektetés, hiány és hitel, bankszámlák, bankkártyák és banki műveletek).</p> <p>Tapasztalatszerzés: látogatás egy pénzintézetben, a lakossági folyószámlákhoz kapcsolódó banki tevékenységek megismerése.</p>	<p>Számításokkal alátámasztott választás minimum két banki megtakarítási lehetőség közül.</p> <p>A háztartási megtakarítási lehetőségek azonosításának gyakorlása szituációs játék keretében.</p> <p>Lakossági folyószámla adatainak értelmezése.</p> <p>A családi bevételek és kiadások szerkezetének grafikus ábrázolása.</p>	<p>fogyasztási szokások változásai.</p> <p><i>Matematika:</i> Diagramok, táblázatok, grafikonok – adatleolvasás, készítés, értelmezés. Kamatos kamat, befektetés és hitel.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> A háztartás és a közszolgáltatások. Hulladékgazdálkodás.</p>
Kulcsfogalmak	Család, szükséglet, munka, tulajdon, jövedelem.	
Fogalmak	Háztartás, költségvetés, bevétel, kiadás, társadalmi juttatás, tulajdonból származó jövedelem, örökség, nyereség, vagyon, létszükségleti kiadás, nem létszükségleti kiadás, beruházás, egyenleg, megtakarítás, befektetés, hitel, kamat, bank, bankszámla, bankkártya, banki művelet, lakossági folyószámla.	

Tematikai egység	1.1.1.25 Médiakörnyezet, a média funkciói, a nyilvánosság	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Személyes és közvetett kommunikáció megkülönböztetése. Minden médiumra kiterjedő, személyes médiahasználati tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A média, kitüntetetten az audiovizuális média és az internet társadalmi szerepének, működési módjának tisztázása, az önálló és kritikus attitűd kialakítása, a kritikai médiatudatosság fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az internet, a televízió, a videojáték (mozi, rádió, újság) szerepének meghatározása. A média használata a mindennapokban. A különféle médiatartalmak értelmezése, a média funkcióinak (megörökítés, tájékoztatás, vélemények befolyásolása, jövedelemszerzés, szórakoztatás, gyönyörködtetés, önkifejezés) azonosítása. A nyilvánosság jelentésének és jelentőségének meghatározása, szerepének		<i>Informatika:</i> Tájékozódás néhány online szolgáltatás céljáról lehetőségéről.

tisztázása az egyes korokban és társadalmakban.	Az internet kommunikációs szolgáltatásai (MSN, Skype, VoIP, chat, blog).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Média, tömegkommunikáció, médiahasználat, funkció, médiaszöveg. nyilvánosság.

Tematikai egység	1.1.1.26 A médiamodellek és intézmények.	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	A médiakörnyezet szereplőinek azonosítása: a fogyasztók/felhasználók és a médiatartalom-előállítók. Információk saját környezet médiahasználati szokásairól.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértése, hogy miért jelenik meg a média közönsége kettős szerepben: mint vásárló és mint áru. A résztvevő és aktív állampolgári szerep elsajátítása, kritikai képességek fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A médiapiacra az olvasóért, nézőért, felhasználóért folyó verseny szereplői, jellemzői és eszközei. A fontosabb médiamodellek (közszolgálati, kereskedelmi, közösségi média) és jellemzői, valamint azok megkülönböztetése. A médiaintézmények célközönségei (életkor, nem, végzettség, kulturális és egzisztenciális héttér, érdeklődés). A közösségi hálózatok funkciói, jellemzői.		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A beszélő és az elbeszélő szerep, a mindentudó és a tárgyilagos elbeszélői szerep különbözősége, a közvetett és a közvetlen elbeszélésmód eltérései.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Közszolgálati média, kereskedelmi média, közösségi média.	

Tematikai egység	1.1.1.27 A média társadalmi szerepe, használata – Reklám és hír a hagyományos és az új médiában	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	A kereskedelmi kommunikáció (reklám) megjelenési helyeinek, alapformáinak ismerete. A hírgyártáshoz kapcsolódó meghatározó tevékenységek (pl. újságíró, fotóriporter) ismerete.	
A tematikai	A „naiv fogyasztói” szemlélet átértékelése, az önálló és kritikus attitűd	

egység nevelési- fejlesztési céljai	kialakítása, a kritikai médiatudatosság fejlesztése.	
	Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
	A reklámok a hirdetés és a médiaipar jellemzői. A hírgyártás folyamatának, szereplőinek azonosítása. A hír, a kommentár és a hírérték fogalmának meghatározása. A pártatlanság és korlátai.	<i>Vizuális kultúra:</i> Reklámhordozó felületek gyűjtése, csoportosítása, olvasása, értelmezése a reklámkészítő szándéka és kifejezőmódja közötti összefüggés alapján.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hír, kommentár, hírérték, hírversen, pártatlanság, hírportál, közösségi oldal.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén

Az újkori és modernkori egyetemes és magyar történelmi jelenségek, események feldolgozásával a jelenben zajló folyamatok előzményeinek felismerése, a nemzeti azonosságtudat kialakulása.

A múltat és a történelmet formáló, alapvető folyamatok, összefüggések felismerése (pl. technikai fejlődésének hatásai a társadalomra és a gazdaságra) és egyszerű, átélhető erkölcsi tanulságok (pl. társadalmi kirekesztés) azonosítása, megítélése.

Az új- és modernkorban élt emberek, közösségek élet-, gondolkodás- és szokásmódjainak azonosítása, a hasonlóságok és különbségek felismerése.

A tanuló ismerje fel, hogy a múltban való tájékozódást segítik a kulcsfogalmak és fogalmak, amelyek segítik a történelmi tájékozódás és gondolkodás kialakulását, fejlődését.

Ismerje fel, hogy az utókor a nagy történelmi személyiségek, nemzeti hősök cselekedeteit a közösségek érdekében végzett tevékenységek szempontjából értékeli, tudjon példát mondani ellentétes értékelésre.

Ismerje a XIX.-XX. század nagy korszakainak megnevezését, illetve egy-egy korszak főbb jelenségeit, jellemzőit, szereplőit, összefüggéseit.

Ismerje a magyar történelem főbb csomópontjait egészen napjainkig. Legyen képes e hosszú történelmi folyamat meghatározó szereplőinek azonosítására és egy-egy korszak főbb kérdéseinek felismerésére.

Ismerje a korszak meghatározó egyetemes és magyar történelmének eseményeit, évszámait, történelmi helyszíneit. Legyen képes összefüggéseket találni a térben és időben eltérő fontosabb történelmi események között, különös tekintettel azokra, melyek a magyarságot közvetlenül vagy közvetetten érintik.

Tudja, hogy az egyes népek és államok a korszakban eltérő társadalmi, gazdasági és vallási körülmények között éltek, de a modernkor beköszöntével a köztük lévő kapcsolatok széleskörű rendszere épült ki.

Tudja, hogy Európához köthetők a modern demokratikus viszonyokat megalapozó szellemi

mozgalmak és dokumentumok.

Tudja, hogy Magyarország a trianoni békediktátum következtében elvesztette területének és lakosságának kétharmadát, és közel ötmillió magyar került kisebbségi sorba. Jelenleg közel hárommillió magyar nemzetiségű él a szomszédos államokban, akik szintén a magyar nemzet tagjainak tekintendők.

Tudja, hogy a társadalmakban eltérő jogokkal rendelkező és vagyoni helyzetű emberek alkotnak rétegeket, csoportokat.

Tudjon különbséget tenni a demokrácia és a diktatúra között, s tudjon azokra példát mondani a feldolgozott történelmi korszakokból és napjainkból.

Ismerje fel a tanuló a hazánkat és a világot fenyegető globális veszélyeket, betegségeket, terrorizmust, munkanélküliséget.

Legyen képes különbséget tenni a történelem különböző típusú forrásai között, és legyen képes egy-egy korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni.

Tudja, hogy hol kell a fontos események forrásait kutatni, és legyen képes a megismert jelenségeket, eseményeket összehasonlítani.

Ismerje a híres történelmi személyiségek jellemzéséhez szükséges adatokat, eseményeket és kulcsszavakat.

Legyen képes a tanuló történelmi ismeretet meríteni és egyszerű következtetéseket megfogalmazni hallott és olvasott szövegekből, különböző médiumok anyagából.

Legyen képes információt gyűjteni adott témához könyvtárban és múzeumban; olvasmányairól készítsen lényegyet kiemelő jegyzetet.

Legyen képes könyvtári munkával és az internet kritikus használatával forrásokat gyűjteni, kiselőadást tartani, illetve érvelni.

Ismerje fel a sajtó és média szerepét a nyilvánosságban, tudja azonosítani a reklám és médiapiac jellegzetességeit.

Legyen képes szóbeli beszámolót készíteni önálló gyűjtőmunkával szerzett ismereteiről, és kiselőadást tartani.

Legyen képes saját vélemény megfogalmazása mellett mások véleményének figyelembe vételére, és tudjon ezekre reflektálni.

Legyen képes példák segítségével értelmezni az alapvető emberi, gyermek- és diákjogokat, valamint a társadalmi szolidaritás különböző formáit.

Legyen képes példák segítségével bemutatni a legfontosabb állampolgári jogokat és kötelességeket, tudja értelmezni ezek egymáshoz való viszonyát.

Legyen képes a gazdasági és pénzügyi terület fontosabb szereplőit azonosítani, illetve egyszerű családi költségvetést készíteni, és mérlegelni a háztartáson belüli megtakarítási lehetőségeket.